Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

эмнай 1921 оной абриин 21-һээ гарана | № 212 (13701) | 1974 оной сентябриин 10, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Новороссийскда уулзалга болобо

Ленинэй орден, «Алтан одон» медаль барюулалгатайгаар Новороссийск хотодо «Баатар-хото» гэһэн нэрэ зэргын олгогдоһонтой дашарамдуулан, КПСС-эй Новороссийскын городской комитет, хотын ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет сентябриин 7-до уулзалга эмхидхээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, Краснодарска хизаарай, Новороссийск хотын партийна, совет организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, дайнай ветеранууд — Кавказай түлөө байлдаанда хабаадагшад, баатар-хотонуудай, хүршэ республиканудай, хизаарнуудай ба областьнуудай делегацинууд, хизаарай промышленностиин ба хүдөө ажахын түрүүшүүл уулзалгада хабаадаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев суглараашадай зүгһөө халуунаар угтагдан, уулзалга дээрэ ехэ үгэ хэлэхэдээ, социалис Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэлэй, бата эб найрамдалай түлөө Ленинскэ партиин тэмсэлэй үедэ совет хүнүүдэй гаргаһан баатаршалга тухай тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Тусхай дунда һургуулинуудые саашадаа бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо хэмжээнүүд тухай, тусхай дунда һургуулитай мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар һайжаруулха тухай

сай дунда һургуули- саашадаа бүри һай- хүтэлбэрилдэг болохо энүүд тухай, тусхай һургуулитай мэргэ- дые бэлдэлгын шанар уулха тухай» тогтоол Центральна Коми- СССР-эй Министрнүү- вет баталан абаба. арадай гэгээрэлэй һургуулинуудай дунда ажахын али бүхы нуудта хүдэлхэ мэр- дые бэлдэхэ талаар дунда һургуулинууд һуури эзэлнэ гээд тоол соо тэмдэглэгдэ- никумүүд болон учи- дые жэл бүри нэгэ үлүүтэй хүнүүд дэг. Эдэнэр мэргэжэл- хэрэглэдэг арадай эрэглэмжые гол нгадаг юм. Тусхай һургуулинууд залуу- бүгэдэниитын дунда бэелүүлхэ хэрэгтэ убитаа оруулна.

льно-экономическа ба культурын талаар XXIV съездын та- зорилгонуудые бэе- тусхай дунда һур- нуудые саашадаа бүри хүтэлбэрилдэг боло- мэргэжэлтэдые бэлдэл- шанар дээшэлүүлхэ, һу- дые үзэл сурталай-бо- лэ талаарнь хүмүү- е һайжаруулха эрил- гээд энэ тогтоол хэлэгдэнэ.

мунизм байгуулгын удтай, эрдэм-тех- дэбжэлтын эрилтэ- зохилдуулан, тус- да һуралсал улам нь хүгжөөхыень со- республиканудай ком- удай ЦК-нуудые, крайкомууд ба об- ые, союзна республи- ай Министрнүүдэй Со- ые, СССР-эй дээрэ ай дунда һуралсалай терствые болон СССР- министерствэнүүд, зургаануудые КПСС- Центральна Комитет, Министрнүүдэй Со- алаа. Тиихэдээ мэр- дые бэлдэлгын ша- шэлүүлхэ, һуралса- дэлмэри нарижуулан улха, һуралсал бо- жүүлгые комму- улалтын бодото зо- удтай таһаршагүй гэн хамта ябуулха онсо анхарал хан- ха ёһотой.

ай дунда һургуули- партийна эхин орга- нуудые һайнаар хү- хэ, хүтэлбэрилхы ад болон багшана- йн ололгын ба ху- табилгын хойно хиналта хэхэ, об- хабаатай эрдэм тын түлөө, һураг- дунда ябуулагдадаг талай, хүмүүжүүл- мэриин, тэдээндэ мэдэрэмжэ нэбтэ- хүмүүжүүлгын, ёһо абари зангай эр- шанар хүмүү- н түлөө, марксизм-ле- н, совет патриотиз- ажалдаа коммунис ндалгын үзэл бодо- мүүжүүлэгдэһэн дүр- бэрхэ мэргэжэлтэ-

дые бэлдэлгын түлөө партийна организацинуудай, багшанарай коллективүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ партийна органуудта дурадхагдаа.

Мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хүдэлмэри түсэблэлгые дам саашадань һайжаруулха, тэдэниие хэрэглэхэ ябадалда үзэгдэдэг дутуу дундануудые усадхаха, дунда шатын мэргэжэлтэдэй үйлэдбэри дээрэ дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ тушаа советскэ ба ажахын органууд хэмжээнүүдые абаха уялгатай гээд энэ тогтоол соо заагдана.

Союзна республиканудай союзно-республиканска ба республиканска министерствэнүүд болон албан зургаануудай мэдэлдэ байдаг тусхай дунда һургуулинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэг үсөөхэн тооной министерствэнүүд ба албан зургаануудта хамтадхан нэгэдүүлхэ асуудалнуудые хаража үзөөд шиидхэхыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствын хабаадалгатайгаар даалгагдаба. Тиихэ зуураа захиргаанай нютагай органуудай мэдэлдэ байһан тусхай дунда һургуулинуудые союзна республиканудай тус тус республиканска, союзно-республиканска министерствэнүүдэй, албан зургаанудай сэхэ мэдэлдэ дамжуулан үгэхэ ябадал мүн лэ хараалха шухала.

Мэргэжэлтэдые бэлдэхэдээ һургуулинуудые хэрэгтэй соонь хамтадхан томодхохо ябадал хараадаа абажа, һалбаринуудай гурим баримталан, тусхай дунда һургуулинуудые 1975—1977 онуудта улам саашадань мэргэжүүлхэ хэрэг СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствэтэй зүбшэлсөөд бэелүүлхыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта дурадхагдаба.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствын дэргэдэ тусхай дунда һуралсал тушаа совет эмхидхэхэ гэжэ энэ тогтоолоор хараалагдаба. Орон дотор тусхай дунда һуралсал хүгжөөхэ асуудалнуудаар эрдэм ухаанай ёһоор үндэһэлэгдэһэн дурадхалнуудые зохёохо ябадал тус советтэ даалгагдана. Союзна ба автономито республиканудай ниислэл хотонуудта, хизаарнуудай ба областной түбүүдтэ тусхай дунда һургуулинуудай директорнүүдэй соведүүд байгуулагдаха юм.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствын дэргэдэ тусхай дунда һургуулинуудые хинан шалгажа байха гүрэнэй инспекци эмхидхэгдэнэ. Тэрэ хадаа эдэ һургуулинуудай ямар албан зургаанда мэдэлтэй байһанһаань дулдыдангүйгөөр хинан шалгаха юм. Союзна республиканудай дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствэнүүдэй дэргэдэ (арадай гэгээрэлэй министерствэнүүдэй дэргэдэ) тусхай дунда һургуулинуудай республиканска инспекцинүүдые байгуулха тухай асуудал мүн лэ хаража үзэхыень СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствын хабаадалсалгатайгаар союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаба.

Арадай ажахыда тусхай дунда һургуулитай мэргэжэлтэдые бүри олоор хэрэглэхэ зорилгоор СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствэтэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажалай болон салин хүлһэнэй асуудалнуудаар гүрэнэй комитедтэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй техническэ мэргэжэлэй һуралсалай талаар гүрэнэй комитедтэй, ВЦСПС-тэй зүбшэн хэлсэжэ, тус тус һалбаринуудтахи тусхай дунда һургуулитай мэргэжэлтэдэй дүүргэхэ уялгануудые тодорхойлхыень, тусхай дунда һургуулитай хүнүүдэй хэрэгтэй болодог мэргэжэлнүүд болон тушаалнуудай тоо баталхыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта дурадхагдаба.

Дээдэ һургуулинуудай инженерно-педагогическа факультедүүдтэ тусхай дунда һургуулинуудта хүдэлхэ инженер-багшанарые бэлдэхэ ябадал эмхидхэхыень; дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ тусхай дунда һургуулинуудай багшанарай эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ факультедүүдые олон болгохыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министерствэдэ даалгагдаа.

Тус тус һалбаринуудай түрүү предприятинуудта ба организацинуудта дүршэлтэй болохынь тула тусхай дунда һургуулинуудай багшанарые гурба һара хүрэтэр болзортойгоор эльгээбэл таарамжатай гэжэ мэдэрэгдээ. Дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ багшанарай эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхэ факультедүүдтэ ажалһаа болижо һурахаяа ошоһон, мүн тэрэшэлэн предприятинуудта, организацинуудта дүршэлтэй болохоор эльгээгдэһэн тусхай дунда һургуулинуудай багшанарай материальна хангалгын гуримууд хараалагдаа. Тусхай дунда һургуулинуудай багшанарай болон хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй эрдэм мэргэжэл саг үргэлжэ, табан жэл соо нэгэ дахинһаа үсөөн бэшэ, шалгажа байха гурим тогтоогдоо.

Тусхай дунда һургуулинуудай һуралсалай-үйлэдбэриин баазые улам саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ, һургуулиин шэнэ байшангуудые бариха, мүнөө байгаашыень улам үргэдхэхэ, мастерской, һурагшадай хамтын байра болон столовонуудые бариха, үргэдхэхэ ябадал хангахыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта дурадхагдаа.

Һурагшадай удаан саг соо хэрэглэхэ эрхим шанартай учебнигүүдые, һуралсалай хэрэгсэлнүүдые, багшанарай хэрэглэхэ методикын заабаринуудые зохёон хэблэхэ тушаа хэмжээнүүдые абахыень; эдэ учебнигүүд болон һуралсалай хэрэгсэлнүүдые зохёон хэблэхэ хэрэгтэ СССР-эй Наукануудай академиин, СССР-эй педагогическа наукануудай академиин эрдэмтэдые, дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудай түрүү, бэрхэ багшанарые, тэрэшэлэн арадай ажахын мэргэжэлтэдые үргэнөөр хабааддуулхыень; тусхай дунда һургуулинуудта хэрэгтэй һайн учебнигүүдые хэблэн гаргахын тула конкурснуудые үе үе болоод үнгэргэжэ байхыень

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

БААТАРНУУДАЙ ГАБЬЯА ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ

НОВОРОССИЙСК ХОТОДО ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН, «АЛТАН ОДОН» МЕДАЛЬ БАРЮУЛАГДАБА

Герой-Город Новороссийск, бүхы Кубань эдэ үдэрнүүдтэ баяр баясхалангай, зүрхэ доһолгомо оршон байдалда абтанхай. Эндэ, Цемесскэ бухтын эрьедэ энэ хотодо Ленинэй орден, «Алтан одон» медаль барюулгада зорюулагдаһан баяр баясхалангай һайндэр болоо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдэй үедэ Новороссийск хотын ажалшадай, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой, авиациин сэрэгшэдэй Эхэ оронойнгоо үмэнэ гайхамшагта габьяа гаргаһанайнь түлөө, ниитэ баатаршалга, эрэлхэг зориг харуулһанайнь түлөө, мүн Хойто-Кавказые хамгаалхадаа, фашис сэрэгшэдые бута сохиһоор 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1973 оной сентябриин Указаар Новороссийск хотодо «Герой-Город» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй.

Городой гудамжа, талмайнууд улаан бүдүүдээр шэмэглэгдэнхэй. Хаа хаанагүй сэрэгэй хубсаһатай, мүн юрын хубсаһатай сагаан толгойтой хүнүүд харагдана. Тэдэнэй убсүүндэ Геройн одонууд, дайшалхы орденууд болон медальнууд, ажалай габьяагай түлөө шагналиууд яларна. Энэ һайндэртэ хабаадахаяа дайнай ветеранууд — «Малая земля» гэжэ газарай, Хойто-Кавказай түлөө тэмсэлдэ хабаадагшад ороной олон город болон тосхонуудһаа ерээ. Мүн геройхотонуудһаа, хүршэ республиканудһаа, хизаар болон областьнуудһаа делегацинууд ерээ.

Новороссийск хотынхидай эгээл хүндэтэй айлшан — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев болоно. Герой-Хотодо тэрэнэй ерэһэн ушар, ветеранuудтай, ажалшадтай тэрэнэй хэһэн халуун уулзалга, хөөрэлдөөнүүд һайндэртэ хабаадагшадай, бүхы Новороссийск хотынхидай зүрхэ сэдьхэлдэ удаанаар хадуугдаха.

Сентябриин 7-до городой стадион дээрэ партиин Новороссийск хотын комитедэй, ажалшадай депутадуудай городской Соведэй баярай заседани болоо.

Нүхэр Л. И. Брежневые баярай заседанида хабаадагшад хүл дээрээ бодожо, халуун альга ташалгаар угтана.

Трибунада СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, Грузиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Г. С. Дзоценидзе, КПСС-эй Краснодарска крайкомой нэгэдэхи секретарь С. Ф. Медунов, КПСС-эй Ставропольско крайкомой нэгэдэхи секретарь М. С. Горбачёв, КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь И. А. Бондаренко, партиин Крымскэ обкомой нэгэдэхи секретарь Н. К. Кириченко, герой-хотонуудай делегацинуудые хүтэлбэрилэгшэд, Краснодарска хизаарай, Новороссийскын партийна, советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд байлсана.

Баярай заседание горгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ю. В. Семёнов нээбэ.

Мүнөөдэр Новороссийскда Эхэ ороноймнай дээдэ шагнал барюулагдахань. Энэ һайндэртэмнай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй ерэһэн ушар бидэ бүгэдэндэ эгээл һайн, хүндэтэй ушар болоно, гээд тэрэ хэлэбэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Леонид Ильич манай түрэл Новороссийск хотын түлөө тулалдаанда эдэбхитэйгээр хабаадаһан, эмхидхэгшэнь байһан юм.

Горгүйсэдкомой түрүүлэгшэ энэ баяр ёһололдо ерэһэн хүндэтэ айлшадые амаршална.

Советскэ Союзай гүрэнэй гимн гүйсэдхэгдэнэ.

Баяр ёһололой суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Политбюрое хүндэтэ Президиумдэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ үгэ үгтэнэ. Сугларагшад тэрэниие хүл дээрээ бодожо, нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба.

НОВОРОССИЙСК хотодо Ленинэй орден, «Алтан одон» медаль барюулгада зорюулагдаһан партиин Новороссийска городской комитедэй болон ажалшадай депутадуудай городской Соведэй баярай суглаан сентябриин 7-до городой стадион дээрэ болоо.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: баярай суглаанай үедэ.
(Зураг фототелеграфаар абтаба).

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ новороссийскынхид!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүндэтэ ветеранууд, соратнигууд — нэгэ полкынхид, минии дайшалхы нүхэдүүд!

Таанадтай мүнөөдэр уулзажа байхадаа сэдьхэлэйнгээ али тухай ехээр долгисоһые дамжуулха бэрхэгэй.

Энэ үдэр намда эгээн дурасхаалтай, үнэтэй һанагдадаг үдэрнүүдэй нэгэн болоно үлэхэ. Юундэб гэхэдэ, баатар-хото Новороссийскда Ленинэй орден, «Алтан одон» медаль барюулха баясхаланта, хүндэтэй даабари мүнөөдэр дүүргэхэеэ байнаб. **(Удаан альга ташалга).** Шалгарһые тэмдэглэдэг эдэ үндэр дээдэ шагналнууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай нэгэдэхи шатын дайшалхы ордентой зэргэлэн, Новороссийскын алдар габьяата туг дээрэ саашадаа яларха. Бүхы совет хүнүүд манай алдар түгэс зэбсэгтэ хүсэнүүд, манай бүхы орон энэ баярай үдэрые новороссийскынхидтай, Кубаниин ажалшадтай хамта тэмдэглэжэ байна! **(Удаан альга ташалга).**

Эндэ, Новороссийскда, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эгээн ехэ тулалдаануудай нэгэнэйнь болоһон тэдэ дурасхаалта үдэрнүүдһээ хойшо гуша гаран жэл үнгэрбэ. Тиихэдэ танай город зэбүүн муухай дайсанай замые хааһан эб дэршэгүй бата хэрэм боложо, жэл үлүүтэй соо айхабтар шангаар тулалдаа бэлэй. Сүм һандаргагдаһан, гал түймэрэй утаа уняарай туһаһан Новороссийск сухаришагүйгөөр дайлалдан, илажа гараа һэн. **(Нэрьемэ, Удаан альга ташалга).**

Новороссийскын түлөө байлдаан илалта туйлаха, сэрэгэй шэн габьяа ба эрэлхэг зориг гаргахые хүсэдэг совет хүнүүдэй нугаршагүй дура зоригой, Ленинскэ партидаа, социалис эсэгэ орондоо тэдэнэй хизааргүй үнэн байдаг үльгэр жэшээнүүдэй нэгэн боложо, үнгэрэгшэ дайнай түүхэдэ оронхой. **(Удаан альга ташалга).**

Новороссийскда баатар-хотын нэрэ зэргэ олгогдохо доо, Хойто-Кавказай фронтын сэрэгшэдэй, Хара далайн флодой морягуудай, партизануудай, хотын гражданинуудай, ами наһаяа гамнангүй дайлалдажа, Кавказ худар дугташаһан дайсаниие бута сохигшодой бүгэдын баатар габьяанууд тэмдэглэгдээ.

Таанадые, танаар дамжуулан, городой түлөө тулалдаануудта хабаадагшад бүгэдые, бүхы новороссийскынхидые энэ үндэр дээдэ, хүндэтэ шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын үмэнэһөө үнэн зүрхэнһөө, халуунаар амаршалхыемни зүбшөөгыт. **(Удаан альга ташалга).**

Кавказай ба Крымэй түлөө байлдаанай түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө ороһон алдар габьяатай Керчь хотын Новороссийсктай нэгэн дорэ нимэ үндэр дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртэһыень мэдэнэт. Новороссийск ба Керчь Москватай, Ленинградтай, Волгоградтай, Севастопольтой, Одессэтэй, Киевтэй, Минсктэй, Брестын хэрэмтэй хамта баатар-хотонуудай гайхамшаг бүлэдэ ороно. Эдэ хотонууд манай омогорхол, алдар соло болоно. Немец-фашис булимтарагшадые бута сохиһон, социалис Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндэ ба бэеэ дааһан байдалые аршалан хамгаалһан совет арадай баатар габьяае гэршэлэн харуулна. **(Удаан альга ташалга).**

Баатар-хото Новороссийск үнгэрһэн сагай алдарта революционно түүхэтэй. Новороссийскын хүдэлмэришэд Москвагай, Петербургын, Иваново-Вознесенскын пролетаринартал адляар, «Шэнэ революционно загай эхин» гэжэ Ленинэй нэрлэһэн, өөрын депутадуудай Соведүүдые 1905 ондо бии болгоһон юм. (Зохёолнуудай түгэс суглуулбариин 12-дохи том, 229-дэхи хуудаһан)

Новороссийскынхид революцида заха хизааргүй үнэн байһанаа граждан дайнай шэрүүн шанга жэлнүүдтэ элирхэйлэн харуулаа һэн. Эндэ, Цемесскэ бухтада 1918 ондо Хара далайн флодой эскадра манай революциин вождь В. И. Ленинэй захиралтын ёһоор, шэнгээгдээ һэн. Энээниие эзэмдэн абаха гэжэ империалис Германиин сэрэгүүд һэдэһэн байгаа. Үльгэр домогто орогшо «Железный поток» — Таманска армиин олондо мэдээжэ дабшалта Новороссийскын оршондо эхилээ бэлэй. 1920 оной хабар Улаан Армиин, партизан отрядуудай һүрөөтэй шанга сохилтонуудаар Деникинэй сагаан бандануд Новороссийскда һамна сохюулаад, хог үлэгдэлнүүдынь хилын саана яаралтайгаар зугадан гараһан байха.

Манай орон дотор социализм байгуулха хэрэгтэ танай хотын ажалшад хубитаяа горитойгоор оруулаа. Новороссийск түрүүшын табан жэлнүүдэй барилгануудта ороной үйлэдбэрилдэг цементын дүрбэдэхи тонно бүхэниие үгэдэг байгаа. Танай порт залуу Совет гүрэнэй гадаадын худалдаа наймаа хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргээ.

Гэхын дашарамда, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн нэерээд, энэ хото Кавказ худар дугташан тэгүүлһэн дайсанай замдахи дабагдашагүй хэрэм болоо бэлэй. Тэрэшэлэн Новороссийск порт Хара далайн флодой эгээн ехэ баазань болоһон юм. Одессын ба Севастополиин баатарнуудта туһалха сэрэгүүд, техникэ, һомо хэрэгсэлнүүд эндэһээл эльгээгдэдэг байгаа.

Тус хотые фашистнуудай үдэр бүри шахуу бомбодобошье һаань, новороссийскынхид зоригоо хухараагүй. Эдэнэр бүхы ажабайдалаа сэрэгэй эрилтэдэ тааруулан хубилгаһан, фронтын аша туһада зо-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

Бэшүүрэй аймагай „Победа" колхозой комбайнер В. П. Архипов „СК-4" комбайнаар 5500 центнер таряа сохёо.

ТҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБАЖА, ТАРЯАГАА ТҮРГЭНӨӨР ХУРЯАЖА ДҮҮРГЭЭ!

ЯЛГАЯА ҮЛҮҮЛЭЭ

ҮР (Телефоноор). Колхозоймнай механууд үсэгэлдэр шэ хуряажа дүүргээ. 3.350 гектар шэниисэ амбаарта ороо. бүриһөө 11 центнер ургаса абгаа. горох, ешмээн хуряагүрээ һэн. Мүнөө 800 обёос хуряагдахаар байна.

хуряалга дээрэ оло- комбайнернууд ажалай үльгэр жэшээ харуулба. Энэ мүрысөөндэ дүршэл ехэтэй комбайнер **Виктор Павлович Архипов эрхимлэжэ гараа. Нүхэр Архипов Мария Семёновна һамгантаяа суг «СК-4» комбайнаар ажаллажа, 5.500 центнер таряа сохижо, абаһан уялгаяа үлүүлбэ.** Эдэнэр таряа хуряажа үргэлжэлһөөр.

Мүн комбайнернууд Василий Павлович Фалилеев 4.600 центнер, Александр Ефремович Некипелов 4 мянгаад центнер таряа суглуулжа, мүрысэгшэдэй дундаһаа түрүү зэргэдэ гараба.

Колхознай гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө мүн лэ үглөө мүнөө дүүргэхэеэ байна. Бухыдөө энэ жэлдэ 5 мянган центнер таряа гүрэндөө худалдаха байбал, мүнөө **4.700 центнер бэлэдхэлэй пунктда оруулан хайбди.** Нэгэ доро үрэһэ хааха, тэрэниие сэбэрлэхэ хүдэлмэри захадаа гаража байнхай.

Һүүлэй мэдээгээр, **9 мянган центнер шэниисэ, 1 мянган центнер ешмээн, 340 центнер горох үрэһэндэ хаагдажа, түсэб дүүргэгдээ.** Гансахан лэ обёосой үрэһэн хаагдаадүй байна. Тиигэжэ энэ һарада үрэһэеэ сүм хаажа, тарилгын шанарта хүргэхэбди.

Таряа хуряахынгаа хажуугаар һолоомоёо полиин захада гаргажа, һүрилнэбди. Намарай паар хахалагдана.

Үсэгэлдэр силосэй ургамалнууд хуряагдажа захадаа гараа. Бүхыдөө 5 мянга гаран тонно силос дарагдаа. Мүн 7.600 центнер сенаж даража, түсэбөө 2.600 центнерээр үлүүлээбди. Тэрэшэлэн сабшалангай гектар бүриһөө 16 центнер үбһэ хуряажа абагдаа. Тиигэжэ ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри урагшатайгаар дүүргэжэ байна.

В. СМОЛИН,
«Победа» колхозой түрүүлэгшэ.

ГЕКТАРАЙ 15,1 ЦЕНТНЕР ТАРЯАН

МУХАР-ШЭБЭР. Манай бригадын механизаторнууд энэ жэлдэ 1213 гектарта таряа тариһан юм. Тэрэ тоодо 839 гектарта шэниисэ, 100 гектарта горох, 274 гектарта обёос таряа һэн.

Газараа һайнаар элдүүрилһэнэй, эрхим шанартай үрэһэ саг соонь тариһанай ашаар хэды ган гасуур болоошье һаань, муу бэшэ ургаса абтаа. Сентябриин эхеэр эдэ бүхы ороонотo ургамалнуудаа хуряажа дүүргээд, гектар бүриһөө дунда зэргээр 15,1 центнер таряан абтаа.

Ургаса хуряалга дээрэ **комбайнер Стулев С. Я. 122 гектар таряа амяарлан хадаад, 2500 центнер ороо**һо **суглуулан сохёо.** Энэ комбайнер зарим үдэртэ 467 центнер хүрэтэр таряа тоог дээрэ оруулһан байна. Тэрэшэлэн комбайнер А. П. Бурдуковский 127 гектарай таряа амяарлан хадаад, 2964 центнер ороохо суглуулан сохёод байна. Тус комбайнер зарим халаандаа 358 центнер хүрэтэр таряа сохёо.

Бригадымнай зарим полинууд дээрэһээ гектарай 22 центнер хүрэтэр шэниисэ хуряагдаа. Мүнөө механизаторнууднай колхозойнгоо бусад бригаданuудта туһалжа байна.

В. ТИХОНОВ,
«Искра» колхозой тракторна бригадын бригадир.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта)

рюулhан байна. Фабриканууд ба заводууд буу зэбсэгүүдые, hомо хэрэгсэлнүүдые олоор бүтээн гаргадаг болоhон юм. Олон мянган новороссийскынхид Совет Эхэ ороноо хамгаалхын тула hайн дураараа фронт ошоhон, партизан отрядуудта ороhон байгаа.

1942 оной намар дайнай нэрэ энэ хотодо туласа орожо ерээ бэлэй. Тэрэ үедэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай асари ехэ тулалдаануудай нэгэн — Кавказай түлөө байлдаан түлэг дундаа орьёлжо байба. Гитлеровскэ командованиин Кавказай нефтиие, Доной ба Кубаниин ороохо таряае эзэмдэн, саашадаа дайлалдажа үргэлжэлхэ экономическа арга боломжо өөртөө хангаха гэжэ түсэблэhэн байна. Кавказдахи доболгонь Дүтын Зүүн зүгэй оронууд хүдар немец-фашис сэрэгүүдэй нэбтэрэн шургалгада туhалха гэжэ фашис политигууд ба стратегүүд бодомжолдог байhан.

Ленинскэ партиингаа хүтэлбэри доро жагсаhан совет арад, тэрэнэй шэн габьяата арми гитлеровецүүдэй булимтархы hанаашалгануудые буруу hүргөө hэн. Манай сэрэгшэдэй баатар габьяа Кавказай хадануудай хяра оройнууд мэтэ дабагдашагүй байшоо. Кавказай түлөө тэмсэхэ үедөө фашистнууд 400 мянга шахуу солдадууд ба офицернүүдээ, сэрэгэй ехэ техникэ ба буу зэбсэгүүдээ алдаhан юм.

Кавказай түлөө байлдаан Сталинградай оршондохи түүхэтэ тулалдаантай нэгэн доро болоhонинь мэдээжэ. Сталинградай оршондо фашистнуудай 330 мянган хүнтэй армиие хүреэлhэн, бута сохиhон, плендэ абаhан агуухэ тулалдаан, сталинградайхидай гайхамшаг баатаршалга, сэрэгэй бэлиг шадабари Кавказай фронтын сэрэгшэдтэ зориг бадаруулагша жэшээ болоо. Кавказай фронтhоо ехэ хүсэ Сталинградай оршондо асарха гитлеровецүүдэй арга боломжыень Кавказай сэрэгшэдэй дайшалхы ябуулганууд таhалдуулаа бэлэй. Сталинградай оршондо фашис сэрэгүүдэй бута сохигдоhон ушар Кавказдахи манай илалтые түргэдхэhэн юм.

Новороссийск удха шанараараа, удаан тулалдаhаараа Кавказай түлөө тэмсэлэй шиидхэхы плацдармуудай нэгэн болоhон байна. Новороссийскын түлөө тэмсэл имагтал шэрүүн шанга байhан юм. Энэ хэрэмые дайсан дабажа шадаагүй. Фашистнуудай доболгые haатуулха гуламта цементын заводуудай районд эмхидхэгдээ hэн. Танай алдарта портые дайсан хэрэглэжэ шадаагүй. Нэгэшье фашис корабль энэ портдо ороогүй юм! Эндэ арбаад дивизинүүдые асарбашье, Туапсегэй район хүдар дайсан орожо шадаагүй. Индюк, Семашхо хадануудай районд 18-дахи десантна армиин сэрэгшэдээр, далай шадарай багаханшье haa, суута энэ хотын хүн зоноор фашистнууд зогсоогдоо бэлэй.

Түүхэ домогто ороhон «Малая земля» гэжэ газарай баатарнууд Новороссийскын түлөө байлдаануудай үедэ залиршагүй алдар солоор суурхаа. Майор Цезарь Львович Куниковай толгойлhон армиин десантна отряд шадагдахаар бэшэ гэхээр юумэ 1943 оной февралиин шуурхата hүни туйлаа hэн. Эдэ десантнигууд дайсанай гал дүлэн соогуур hэтэ сохин гаража, тэрэнэй шанга эсэргүүсэлтые нуга дараад, хотын баруун захада бууhан байгаа. Эдэнэр түрүүшээр багашагшье haa, тон шухала плацдарм эзэлhэн юм. Үнэхөөрөө айхые мэдэхэгүй хүнүүд лэ иимэ зорилго шиидхэжэ шадаха. (Нэрьемэ, удаан альга ташалга).

Десантнигууд байлдаачай урда тээхэнэ шахаа тангаригаа үгэдэг байhан. Тэрэниие мүнөө, гушан жэлэй үнгэрhэн хойно, сэдьхэлээ долгилгонгүйгөөр уншахын аргагүй байдаг: «Дайнда ороходоо, дайсаниие илан дарахын тула ами наhаяашье гамнангүй, эрид шууд, эрэлхэг зоримгойгоор тулалдахабди гэhэн тангариг Эхэ орондоо үгэнэбди. Манай арадай зол жаргалай түлөө, инаг Эхэ орон, шинии түлөө тэмсэлдэ бүхы дура зоригоо, хаба хүсэеэ, халуун шуhаяа зорюулхабди». (Нэрьемэ, удаан альга ташалга). Урагшаа дабшаха тангаригтайбди, саашадаашье тиимэл байха!» Эдэ баатарнууд өөhэдынгөө шахаа тангаригые дүүргэлтэ болгоо. Эдэнэр дайсаниие бута зада сохижо, үхэлhөө айнгүй, урагшаал, урагшаал дабшаhан байна. (Альга ташалга).

Фашистнууд далай руу маниие шинихаха hэдэлгэ гарган, эндэхиндэ эгээн хэрзэгы шэрүүнээр доболоо бэлэй. 30 хүрэхэгүй дүрбэлжэн километр талмайтай энэ плацдарм дээрэ hүреэтэй шанга байлдаанууд 225 үдэрэй туршада үргэлжэлөө. Арадамнай Хара далай, харин урдамнай дайсан байгаа hэн. Тэдэнэр эндэ сэрэгшэдэй ба техникын талаараа түрүүшээр адагынь арба дахин бүлөө байhан юм. Зарим үдэрнүүдтэ дайсанай самолёдууд хоёр мянга табан зуу дахин ниидэдэг, танкнууд ба ябаган сэрэгүүдынь удаа дараалан доболдог байгаа. Хэдэн арбаад ехэ буунуудай ба миномёдуудай дивизионууд энэ багахан газарые захa зайгүй буудагша hэн. «Малая земля» гэшэмнай дайсанай ехэ хүсэнүүдтэй тулалдан haатуулжа, тэдэниие саг үргэлжэ шахардуу магдүү байдалда байлгадаг, тэндэхи дайсанай бүлэг сэрэгүүдые эсэслэн бута сохихо ябадалда шухала үүргэ дүүргэдэг байhан. Ямар нэгэ онсо ехэ ябуулгада сэхэ хабаадаhан, дэлхэйн түүхэдэхи тон шухала шата болошоо үйлэ хэрэгые үзэhэн харахан хүн тэрэниие бүхы наhан соогоо мартахагүй. Агуухэ Октябриин социалис революци, граждан дайн манай партиин аха үеын хүнүүдтэ тиимэл хэрэгтүүд болоhон юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайн бидэндэ, миниин үеын хүнүүдтэ тиимэ байгаа. Һүүлшынгээ хаба хүсэ гаргалга түүхэдэхи дайнуудай эгээн ехэнь болоhон энэ дайнда хабаадагшадта — бидэнэр бүгэдэндэ хамаадана. Яахадаа тиимэ байгааб гэхэдэ, эгээн үнэтэй юумэеэ — Совет социалис Эхэ ороноо хамгаалhан, аршалhан байгаабди. (Нэрьемэ, удаан альга ташалга). Дайсанаа даража, агуухэ илалта туйлаhандаа, энэ илалтада бидэнэй хубиин бии байhандань золтойбди. (Альга ташалга).

«Малая земля» гэжэ газарай частьнуудай дайшалхы жагсаалай түрүүшын зэргэдэ оло дахин ябаhан байхаб. «Малая земля» гэжэ газар дээрэхиhээ үлүү хүндэ, үлүү хүдалдаатай байлдаануудые фронт дээрэ байhан дүрбэн жэлэйнгээ турша соо хараагүй хаб гэжэ таанадта, нүхэдүүд, мэдэрхэ ёhотой болоноб.

Энэ газарайхидые яажашье hаань бута сохихо, далай руу шинихаха гэhэн захиралтын дайсанда үгтэhэн апрелиин үдэрнүүд илангаяа мартагдашагүй байна. 1943 оной апрелиин 17 hанагдана. Фашистнууд энэ үдэр «Малая земля» дээрэ байhан манай сэрэгүүдтэ эсэргүү добтолго хэхын тула hүрэг олон самолёдуудые, ехэ буунуудые, ябаган сэрэгэй хэдэн дивизинүүдые табяа hэн. Газар шатажа, металл хайлажа, бетон hандаржа байгаа бэлэй. «Малая земля» гэжэ газарай баатарнууд дайсанай зэрлиг доболгые найман үдэр, hүниин турша соо гэдэргэ сохижо үргэлжэлhэн юм. Гитлеровецүүдэй тоогүй олон доболго манай сэрэгшэдэй булад мэтэ шанга эсэргүүсэлтэй ушаран, бута зада hүрэдэг байгаа. (Альга ташалга).

Тэдэ байлдаануудай hүүлээр эндэхи баатарнуудые — гурба дахин коммунистнууд гээшэ гэжэ фашистнууд нэрлэhэн байха. Тэгэд яхаб даа, — зүб лэ сэгнэлтэ! (Нэрьемэ альга ташалга). Тэдэ үдэрнүүдтэ бидэнэр бүгэдын hанал бодол, ойлгомжо мэдэрэл Эхэ орондоо, манай агуухэ партида хандуулагданхай байгша hэн. «Малая земля» гэжэ газарай хэдэн зуугаад, мянгаад хүнүүд коммунистнууд болоо бэлэй.

Тиин, Новороссийскые хамгаалагшад амиды мэтээр харгадахадал гэнэ. Бүхы баатарнууд — солдадууд, матросууд болон офицернүүдэй, генералнууд ба адмиралнуудай нэрэ солонүүдыень тоолон дурдаха бэрхэтэй байна. Юундэб гэхэдэ, эндэ гаргагдаhан баатаршалга — ажабайдалай гурим ёhон, үдэр бүриин абари зангай гурим ёho болоhон байгаа бшуу. Генерал-полковник Иван Ефимович Петровой командалhан Хойто-Кавказай фронтын сэрэгүүд, суута генерал К. Н. Леселидзын, генерал Н. О. Павловскиин хүтэлбэрилhэн 18-дахи десантна армиин сэрэгүүд, генерал А. А. Гречкын командалhан манай хүршэ 56-дахи армиин сэрэгүүд, адмирал Л. А. Владимирскиин, адмирал С. Г. Горшковой командалhан морягреуд, генералнууд К. А. Вершининэй, В. В. Ермаченковой лётчигууд, генерал Г. С. Кариофиллиин артиллеристнүүд, подполковник П. К. Шуренковой танкистнууд шэн зоригтой, баатар габьяатайгаар тулалдаа бэлэй. (Альга ташалга).

Новороссийскын түлөө илалта түгэс тулалдаанай үедэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай бүхы фронтнууд дээрэхидэл адляар, манай алдарта парти амин голынь, эмхидхэлшэнь байдаг hэн (Удаан альга ташалга), тэрэнэй үнэн хүбүүд-коммунистнуудай байhан лэ газарта — сэрэгүүдэй ба арадай сэрэгшэдэй дайшалхы жагсаалда, партизан отрядууд дотор, заводуудай цехүүд соо — хаа хаанагүй эдэнэр гүн гүнзэгы суртал бодолой, эрхим hайн эмхидэлэй ба журамай үльгэр жэшээ харуулдаг, тэрээгээрээ хүнүүдые зоригжуулдаг байhан юм. Армиин ба Флодой политическэ хүдэлмэрилэгшэд патриотизмын ба эрэлхэг зоригой гайхамшаг жэшээ харуулан, түрүү зэргэдэ ябадаг байгаа. Эдэнэр манай партиин түлөөлэгшэд болодог, партиин суртал бодол ба уряануудые олониитэ солдадуудай дунда тараан нэбтэрүүлдэг hэн. Гайхамшаг политхүдэлмэрилэгшэд С. Е. Колонин, Н. М. Кулаков, П. И. Кулик, С. С. Пахомов, А. М. Тихоступ, М. К. Видов, П. А. Штахановский, А. И. Рыжов, А. Н. Копенкин болон бусадые частьнууд болон корабльнуудта hайн мэдэдэг байhан.

Частьнууд болон подразделенинүүдэй бүхы командирнуудай, бүхы политхүдэлмэрилэгшэд [illegible] (Нэрьемэ альга ташалга).

Дайсадтай уран зохёолшод, журналистнууд Сергей Борзенко, Павел Коган, Анатолий Луначарский болон бусад дайшалхы түгэс хурса үгөөрөө тэмсэhэн юм.

Новороссийскын алдарта партизануудай болон подпольщигуудай габьяа хэзээдэшье мартагдахагүй. Городой партийна организациин бүридүүлhэн партизануудай отрядууд дайсадай ара талаар эрэлхэг зоригтой добтолгонуудые хэдэг. Совет Армиин сэрэгшэд сэгтэ «Малая земля» гэжэ газар дээрэ тэмсэhэн, илалтын добтолгодо хабаадаhан бэлэй.

Партизануудай отрядуудые Петр Иванович Васев хүтэлбэрилээ hэн. Энэ хотын түлөө тэмсэлэй илалтын дэбтэрэ партизанууд болон подпольщигууд — Островерхов, Ланговой, Никитин, Бойчук, Ольга Гора болон бусадай нэрэнүүд бэшэгдэхэ ёhоороо бэшэгдээ. (Альга ташалга).

Новороссийскын баатар эхэнэрнүүдэй hайн hайхан габьяа омогорхол түрүүлнэ. Фронтовой городой хүшэр хүндэ эрхэ байдалда тэдэнэр туйлай ехэ шэн габьяа харуулаа. Саг үргэлжын бомбодолго, буугай hомоной аадар доро тэдэнэр тэмсэжэ байhан армиин захилнуудые дүүргэжэ, станогуудай хажууда хүдэлөө. Хамгаалгын барилганууудые бодхоогоо, шархатаhан сэрэгшэдые эмнэлжэ байгаа. (Альга ташалга).

Манай гайхамшагта город Сочи, Совет Грузиин алдарта хотонууд болон курортнууд Новороссийскые хамгаалагшадай, Кавказай түлөө агуухэ тулалдаанда хабаадаhан бүхы хүнүүдэй найдамтай түшэг тулгуури, эмнэлгын газар болоhон бэлэй. Гансахан Сочиин санаторинууд болон амаралтын байшангуудта хахад миллион шахуу шархатаhан сэрэгшэд бэеэ аргалжа, фронтоёо бусаhан юм. Энэ ушар хадаа ажамидаралай түлөө ёhотойл габьяа болоhон бэлэй! (Үни удаан үргэлжэлhэн альга ташалга).

Новороссийскын түлөө тулалдаан тухай хэлэхэдээ, тэдэ мартагдашагүй үдэрнүүдэй үедэ эрэлхэг зориг гаргаhан Геленджик городой ажалшадта баярай үгэ хэлэнгүй гаража болохогүй байна. Геленджик город дайсанай хайра гамгүй бомбодолгодо орожо байгаашье haa, эрэлхэг зоригтойгоор тэмсээ, манай сэрэгшэдэй эгээн дүтын ара таланъ болоhон юм. Эндэhээ Новороссийск шадархи бүлэг сэрэгүүдые дайшалхы зэбсэгээр хангалта бүхыдөө бэелүүлэгдэдэг hэн.

Новороссийскын түлөө шэрүүн шанга тулалдаанай hүүлээр дайсан бута сохигдоо, городhоо намнуулагдаа hэн. (Альга ташалга).

1943 оной сентябрьда Новороссийск эльгээгдэhэн десант Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ эмхидхэгдэhэн томо, онсо өөрсэ шэнжэтэй десантнуудай нэгэн болоо hэн. Тэрээндэ бүхы түрэлэй сэрэгшэд хабаадаа.

Новороссийскда фашис сэрэгшэдые бута сохиhон ушар дайсанай хүсэ ехэтэй бэхилэлтые — «Голубая линия» гэжэ нэрлэгдэhэн бэхилэлтые бута сохилгын эхин боложо, Таманска хахад олтирог дээрэhээ дайсаниие намнаха, мүн Крым тээшэ добтолгын эхин болоо, тингээд Украиные сүлөөлжэ эхилхэдэ тон шухала удха шанартай байhан юм. Новороссийскда туйлагдаhан илалта гитлеровскэ эзэмдэгшэдhээ Кавказые бүрин сүлөөлхын түлөө тулалдаае түгэсхэхэ эрхим hайн эрхэ нүхэсэл байгуулжа үгөө.

Новороссийск хото хамгаалагшадай жэшээлэшэгүй эрэлхэг зориг, габьяа гаргаhые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ. 19 соединенинүүд болон частьнуудта «Новороссийскын» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Оло мянган солдадууд, офицернүүд Советскэ Союзай орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа. Городые хамгаалжа, элитэ ехэ габьяа гаргаhан олон арбаад хүнүүд Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. (Альга ташалга).

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай жэлнүүдэй үедэ совет хүнүүдэй харуулhан дайшалхы габьяа Новороссийск хотынхидай нангин наар хүндэлжэ байhандань би зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн, омогорхоноб. Энээн тухай, нүхэдүүд, хэлэнгүй гаража шадахагүй байнаб. Мүнхэ гал носооhон, «Новороссийскын курантнууд» гэhэн hүртэй аялга зэдэлүүлдэг «Баатарнуудай талмай», энээниие Совет ороной элитэ ехэ композитор Дмитрий Дмитриевич Шостакович зохёоhон юм, мүн «Хамгаалагша сэрэгшэдтэ», «Танигдаагүй матросто», «Диилдээгүйшүүлдэ» гэhэн томо, түгэс скульптуранууд, «Малая земля» гэжэ газар дээрэ, «Үхэлэй нугада, Шесхарис ба Сухумска харгы шадархи дурасхаалай бүтээлнүүд, танай гайхамшагта түүхэ болон хизаар ороноо шэнжэлдэг музей — эдэ бүгэдэ хадаа Новороссийск шадар тэмсэhэн бүхы хүнүүдэй габьяа мүнхэлhэн гайхамшагта бүтээлнүүд байхаhаа гадна, Эхэ оронойнгоо үмэнэ нангин уялгатай байhыемнай бидэ бүгэдэндэ, манай ерээдүйн үетэндэ саг үргэлжэ hануулжа байха уряа тэмдэгүүд мүн болоно. (Үни удаан үргэлжэлhэн альга ташалга).

Эхэ оронойнгоо эрхэтэн байhан, манай нангин газарай түлөө тулалдаанда хабаадаhан хадаа, мүн коммунист байhан тула эдэ бүгэдын түлөө, хүндэтэ новороссийск хотынхид, таанадта гүнзэгы баяр хүргэнэб! (Үни удаан үргэлжэлhэн нэрьемэ альга ташалган, бүгэдөөрөө хүл дээрээ бодоно).

Нүхэдүүд! Москва шадар, Сталинград болон Ленинград шадар фашис сэрэгшэдые бута сохиhонhоо хойшо үнгэрhэн гушан жэлэй ойе hаяхан тэмдэглээбди. Тэрэшэлэн Одесса, Крым болон Украинын бусад газарые, Белоруссии болон Молдавиие сүлөөлhөөр 30 жэлэй ойе hаяхан тэмдэглээбди. Мүн дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Совет Армиин туйлаhан бусад элитэ ехэ илалтануудые тэмдэглэхэбди! Эдэ бүхы ойнууд эгээн хүндэтэй, зүрхэ хүдэлгэмэ hайндэрнүүдэй нэгэн — Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай, тэрэнэй армиин туйлаhан илалтын 30 жэлэй ойдо бидэниие улам дүтэлүүлнэ. (Үни удаан үргэлжэлhэн альга ташалга). Тэрэ түүхэтэ ой болотор жэлhээ бага саг үлөө. Энэ hайндэрые бидэнтэй суг хамта эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы арадууд, газар дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүд тэмдэглэхэ юм.

Бүмбэрсэг дэлхэйе хара тахалhаа абарhан ушар дэлхэйн түүхэдэ шэнэ шата нээжэ үгөө hэн. Энэ агуухэ илалтада манай гайхамшагта, бэеэ алдаршуулhан Совет Арми, манай Социалис орон шиидхэхы үүргэ дүүргээ. Энээгээр бидэнэр омогорхонобди. (Нэрьемэ, үни удаан болоhон альга ташалга).

Энэ баяр баясхалангай үедэ, Новороссийскын алдарта габьяа тэмдэглэжэ байхадаа, эрэлхэг зориг, хатуужал харуулhан бүхы сэрэгшэдтэ, городые хамгаалагшадта, фашизмда эсэргүүгээр тэмсэhэн бүхы хүнүүдтэ, агуухэ илалтые шэрээhэн, туйлаhан бүхы хүнүүдтэ бидэнэр гүнзэгы баяр, талархал хүргэнэбди. Тэдээндэ нэрэ хүндэ, алдар соло! (Үни удаан үргэлжэлhэн нэрьемэ альга ташалга).

Тулалдаанда унаhан, илалтын час хүрэтэр ажаhуугаагүй хүнүүдэй дурасхаалда hүгэдэнэбди.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ унаhан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло! Тэдэнэй гэгээн hайхан дурасхаалые минутын туршада абяагүй байжа, бодон тэмдэглэхые гүйнаб. (Бүгэдэ бодоно).

Хүндэтэ нүхэд!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэхи булимтарагшадта эсэргүү хүндэ хүшэр тулалдаануудай үедэ, мүн хатуу шанга ажал хүдэлмэриин үдэрнүүдтэ бидэнэр бүгэдэ, совет хүнүүд, манай Эхэ ороной сүлөөлэгдэхэ, эб найрамдалай тогтохо үе тухай сэдьхэн бододог hэмди. Совет арад hандаргагдаhан ажахыгаа hэргээн бодхоожо, зол жаргалта социалис ажабайдал байгуулха замаар саашадаа дабшаха гэжэ бододог байгаабди. Окопонуудта, харалшаhан заводой цехүүдтэ, түлигдөөгүй хүйтэн гэрнүүд соо совет хүнүүд энэ амгалан байдалнай ямар байхаб гэжэ ухаан бодол соогоо сэдьхэдэг hэн. Һарүул hайхан городууд, шаг шуугаагаар дүүрэhэн hургуулинууд, шэнэ hайхан заводууд, үрэжэлтэ полинууд болон hалбаран байгаа сэсэглигүүд бии болохо гэжэ сэдьхэдэг байгаабди. Гэбэшье тэрэ үеын манай эгээ эрэлхэг холын бодолнууд мүнөө манай үедэ бии болоhон юумэнүүдтэй жэшээлэшэгүй. Ажабайдалнай тэрэ бодогшоhоомнай hураггүй hайхан шуу. (Үни удаан үргэлжэлhэн, нэрьемэ альга ташалга).

Ленинскэ партиин хүтэлбэри доро совет арадай оролдолгоор манай орон экономикоёо айхабтар ехээр хүгжөөжэ, арад зонойнгоо ажана байдал hайжаруулаа. Советскэ Союз хэзээшье урдань иимэ ехэ хүгжэлтэ үзөөгүй. (Үни үргэлжэлhэн альга ташалга). Гэбэшье бидэнэр туйлаhан дээрээ тогтоогүйбди. Бэрхэшээлнүүд үшөөл олон, хүн зоной хэрэглэмжэ hураггүй ехэ болоно гэжэ бидэнэр харанабди. Тиин партимнай шэнэ орёо хэсүү, хэмжээгээрээ бүри асари ехэ зорилгонуудые табина. Тэдэниие дүүргээд байхадаа, манай Эхэ орон бүри ехээр hалбаран мандажа, коммунизм байгуулха замаар амжалтатайгаар дабшаха юм. (Альга ташалга).

Үнгэрhэн жэлнүүдтэ манай ороной түхэл шарайн ямараар хубилhые, хүндэтэ нүхэд, танай городой жэшээ дээрэ hайнаар хаража болоно. Һэргээн бодхоогдоhон гоё hайхан Новороссийск дайнай урда тээхиhээ hураггүй ехэ болохоhоо гадна, мүнөө үеын, хүн зоной ажаhуухада тааруу зохид боложо, манай социалис хото городуудтахи олон шэнэ шэнжэнүүдтэй болоhон байна. Үнэхөөрөөл мүнөө Новороссийск совет арадай эрхэ сүлөө болон зол жаргалай түлөө тэмсэн унагшадта гайхамшагта hайхан дурасхаалнуудай нэгэн болоо юм. (Альга ташалга).

Мүнөө город Новороссийск — манай ороной урда талын томо индустриальна түб болонхой. Танай далайн порт бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр мэдээжэ. Городой арадай ажахын бүхы hалбаринууд амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбые нилээд ехээр үлүүлэн дүүргээд, городой предприятинууд мүнөө жэлдэшье бушуу түргэнөөр ажаллажа байна.

Олон мянган хүдэлмэришэдэй, инженернүүд болон техникүүдэй, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон шэнэые үүсхэгшэдэй, манай эсэгэ ороной hайн байхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр хүдэлмэрилжэ байгаа бүхы хүнүүдэй үдэр бүриин ажалай габьяае гүн гүнзэгыгөөр хүндэлхөөр байна. Багшанар, врачнууд — Новороссийскдахи алдарта совет интеллигенциин олон мянган тоото отряд ажал хүдэлмэридөө бүхы эрдэм мэдэсэеэ зорюулжа, урма зоригтойгоор хүдэлнэ. (Альга ташалга).

Би, нүхэд, Новороссийск тухай юундэ ото хэлэнэбиб гэхэдэ, тэрэмнай мүнөөдэр город-геройнуудай тоодо орожо, баярта ойн жэлые тэмдэглэжэ байна ха юм. Гэхэтэй хамта Новороссийскын туйлалтанууд тухай хэлэхэ зуураа, энэ город Краснодарай хизаарта ородог юм гэжэ мартанагүйбди. Тиимэhээ новороссийскынхидай амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа хизаарай бүхы партийна организациин, бүхы хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин, бүхы коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүдэй, манай Совет Кубаниин бүхы ажалшадай габьяае тэмдэглэнэбди. (Нэрьемэ альга ташалга).

Ажалай амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ, соёл культурын байгуулалтада, городоо болбосон түхэлтэй болгохо, мүн хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэридэ городой партийна организаци хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэнэ. Мүнөөдэр танай гайхамшаг герой-городые магтаха зуураа, партиин хизаарай болон городской комитедтэ, Новороссийскын бүхы коммунистнуудта Ленинэй тугые саашадаашье үндэр дээрэ үргэжэ ябахыень, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень хүсэхыемни зүбшөөгыт! (Үни үргэлжэлhэн, нэрьемэ альга ташалга).

Нүхэд! Совет хүнүүдэй политическэ болон ажал хүдэлмэриин ехэ эдэбхинь — манай үе сагай онсо шэнжэнүүдэй нэгэн. Энэмнай коммунис абари зангай, коммунис мэдэрэлэй эгээл бата бэхи үндэhэ hууринь гээшэ. Энэ мүн яахадаа туйлагдааб гэхэдэ бүгэдэ арад коммунис партиин дотоодын болон гадаадын политикые нэгэн hаналаар дэмжэнэ, тэрэнэй түсэбүүдые өөhэдынгөө түсэб гэжэ тоолоно. (Үни үргэлжэлhэн альга ташалга).

Бидэнэр туйлаhан амжалтануудаа зүб hайнаар сэгнэнэбди. Тиибэшье гол hанал бодолнууднай мүнөөдэрэй зорилгонуудта, үглөөдэр хэгдэхэ ажал хүдэлмэринүүдтэ хандуулагдана. Манай орон мүнөө коммунис байгуулалтын эгээл шухала нэгэ шатада ороод байна.

Парти болон арад зомнай юhэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө дүрбэдэхи жэлээ эршэтэй шангаар хүдэлмэрилжэ байна. КПСС-эй XXIV съездын табиhан асари ехэ зорилгонуудые дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Энэ жэлэй дүнгүүд табан жэлэй эсэс багта, партиин XXV съезддэ ямар туйлалтануудтай ерэхыемнай гол түлэб тодорхойлхо юм.

Байгша оной найман hарын туршада промышленна продукциин ургалта, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үетэй сасуулбал, 8,1 процентээр ехэ болоо. Түсэбhөө гадуур 5 миллиард 400 миллион түхэригэй продукци худалдагдаа. Энэмнай hайн туйлалта гээшэ гэжэ таанадшье сэгнэхэ байхат гэжэ би hананаб. (Альга ташалга). Хэрбээ манай промышленность саашадаашье иимэ түргэнөөр хүдэлмэрилбэл, табан жэлэй hүүлшын жэлдэ, ондоогоор хэлэхэдэ, 1975 ондо КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдтэ хараалагдаhан промышленна үйлэдбэриин ургалта туйлагдаха гэжэ бата найдахаар.

Хүдөө ажахы тухай хэды үгэ хэлэхэм. Экономикымнай энэ hалбарида ямар хубилалтанууд боложо байнаб гэжэ совет хүнүүд hайн мэдэнэ. Манай хүдөө ажахые мүнөө үеын техникээр хангахын тулада, мүн хими нэбтэрүүлхэ, газар дайда hайжаруулха талаар урдань үзэгдөөгүй ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулагдана. Мүн саашадаашье улам ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэхэбди. Гансал тиимэ аргаар манай хүдөө ажахы эршэмтэй hайнаар хүгжэдэг болоюжо, тэрэнэй ашаар улам ехээр хэрэгтэй болоожо байгаа эдеэ хоол болон промышленностьдахи түүхэй эдэй хэрэглэмжые гүйсэд хангаха арга олдохо юм.

Мүнөө 1974 оной ургасын түлөө тэмсэл үргэлжэлhөөр. Оронoймнай элдэб нютагуудтахи байдал адли бэшэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Россин Федерациин Европодохи хубиин олон областьнууд, мүн Украинын областьнууд, Молдави, Белоруссии болон Прибалтийска республиканууд, гадна хара хүрьhэтэ бэшэ газарай хэдэн областьнууд hайн ургаса ургуулжа, тэрэнэй ашаар арадай ажахын түсэб болон социалис уялгануудаа дүүргэхэ аргатай. Харин Сибириин зарим областьнуудта, мүн Казахстанай зарим хубида байдал муушаг болонхой. Эдэ областьнуудта шухала хэрэгтэй туhаламжа, дэмжэлтэ үзүүлэгдэхэ. Гэхэтэй хамта орон доторнай ороohото болон бусад ургамалнуудай яhала hайн ургаса хураагдаха гэжэ хүлеэгдэнэ. (Альга ташалга).

Бүхы дээрээ манай дотоодын хүгжэлтын асуудалнууд партиин XXIV съездын хараалhанай ёhoор бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Коммунис партиин шэнэ — XXV съезддэ hайн туйлалтануудтай ерэхэбди гэжэ hананаб. (Альга ташалга).

Мүнөө бүхы партийна, профсоюзна, комсомолой организацинуудай хүдэлмэри, совет болон ажахын органуудай хүдэлмэри, манай бүхы совет арадай ажал хүдэлмэри энэ зорилго шэглүүлэгдэнхэй. (Альга ташалга).

Бүгэдэ арадай социалис мүрысөөнэй шэнэ хүсэтэ дэбжэлтэ, предприятинуудай олон коллективүүдэй зүгhөө үгтэмжын түсэбүүдые зохёон бэелүүлхэ ябадал манай мүнөөнэй ажал хүдэлмэриин гайхамшаг зүйлнүүдэй нэгэн болонхой. Москвагайхидай үүсхэлээр эхилhэн энэ хүдэлөөн улам ехэ дэлисэтэй боложо байна. Тиин бидэнэр тэрэниие саашадаашье али бүхы аргаар дэмжэн хүгжөөхэбди.

Табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэл орон доторнай дэлгэрбэ. Тэрээндэ олон миллион хүнүүд хабаадана. Коммунис ажалай ударнигууд, түрүү предприятинууд хэзээ хэзээнэйхидэл энэ тэмсэлые толгойлжо ябана. Хэрбээ энэ үүсхэлые үргэнөөр дэлгэрүүлбэл, бидэнэр оронойнгоо экономикые хүгжөөлгэдэ шэнэ алхам хэхэбди. Юhэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэл завод, фабриканууднай, шахта, рудник болон барилгануудай, түмэр замай, уhан замай болон автомобильна транспортын организацинуудай, хүдөө ажахын ажалшадай дайшалхы лозунгнь болохо ёhотой. (Альга ташалга).

Хүндэтэ нүхэд! Манай арад айхабтар ехэ сэнгээр амгалан байдал туйлаа, бидэнэр ажахын болон соёл культурын байгуулалтада асари ехэ амжалта туйлаабди. Мүнөөдэр манай үйлэ хэрэгүүд айхабтар ехэ дэлисэтэй болонхой, ерээдүйдэ бэелүүлхэ түсэбүүднай hүр жабхалантай. Иимэ ушарhаа бүхы совет хүнүүд эб найр[...] илангаяа ехээр хүс[...] лимтархы ябуулга бо[...] сэрэгые илангаяа е[...] ядадаг. Эгээл тиим[...] нинэй захяа заабар[...] партиин болон совет[...] социализмын аха д[...] нуудтай нягта холбо[...] ябуулжа байгаа [...] политикань түбхын [...] эб найрамдалай [...] юм. (Үни үргэлжэл[...] емэ альга ташалга).

Эб найрамдалай [...] манай ороной а[...] аюулгүй байдал бол[...] жаргалай түлөө, ма[...] циалис аха дүүнэр [...] хы дэлхэй дээрэхи [...] гөө түлөө, бүхы [...] тэнэй амгалан тайб[...] түлөө парти болон [...] хүсэ шадалаа гам[...] Европодо, мүн тии[...] дэлхэйн бүмбэрсэг [...] найрамдалай ба[...] hуури табигданхай [...] хэлэжэ шадахагү[...] набди. Энэмнай дэ[...] жэ хэлэhэн ябада[...] юм. Гэбэшье мүнөө [...] мүн энэ талаар хэг[...] гаа ажал хүдэлмэр[...] үрэ дүн туйлагдаха [...] дуулна. Эдэ найдал[...] бодото байдал бол[...] лада үшөө олон ор[...] гүүдые шиидхэхэ х[...]

Ганса бидэнэрш[...] мүн манай үхибүү[...] гушанараймнай да[...] юун гээшэб гэжэ [...] болихын тулада бид[...] шадаа бүхы ша[...] оролдохо ёhотойбди. [...] най нангин уялга [...] га ташалга).

Бүхы арадуудай [...] тайбанаар оршожо, [...] доо hайн харилса[...] хын тулада оролдо[...] бди. Тиин бата бэх[...] рамдалай, арадуу[...] гүй байдалай түлөө [...] элдэб ниитын бай[...] тай гүрэнүүдэй б[...] ашатай туhатайга[...] сахын тулада саа[...] тэмсэхэдэмнай, аха [...] нууд болон партину[...] бэрсэг дэлхэйн эрх[...] дуратай бүхы хүс[...] найрамдалай хэрэ[...] хүн түрэлтэнэй [...] хүндэтэй дээрэ тоо[...] хы хүнүүд сүм д[...] жэ этигэнэбди. (Үн[...] жэлhэн, нэрьемэ а[...] шалга).

Хүндэтэ нүхэд, [...] сийскынхид! Дайша[...] медальнуудаар шаг[...] буурал толгойто [...] Новороссийскын тү[...] сэлэй баатарнууд, Э[...] ноо хамгаалгын [...] дайнай солдадууд м[...] дэ байна. Бидэнэр [...] ройнуудые, шэные [...] шэд болон үйлэдбэ[...] рүүшүүлые эндэ ха[...] Мүн хүдэлмэришэ[...] hурагша залуушуу[...] омогорхол, этигэл[...] ри, ерээдүймнай эн[...] Ленинэй орден бол[...] тан одон» гэhэн ме[...] най сэрэгшэдэй ба[...] гые, новороссийск[...] алдар суута ажалые [...] hайнаар харуулан [...]

Нүхэд, СССР-эй [...] но Соведэй Пр[...] Указ уншажа, тана[...] то үндэр дээдэ ша[...] хыемни зүбшөөгыт. [...] гэлжэлhэн, нэрьемэ [...] шалга).

Заседанида хаба[...] нэрьемэ альга таша[...] нүхэр Л. И. Бре[...] российскда «Город-Ге[...] hэн хүндэтэ нэрэ зэ[...] хо тухай СССР-эй [...] Соведэй Президиу[...] уншана.

Городой тугта [...] Ильичэй Ленинэй [...] лон «Алтан одон» [...] даль зүүхэдэнь, [...] нэрьемэ халуун [...] шалга болон магтаа[...] зэдэлнэ. Леонид Ил[...] буна дээрэ байhа[...] болон городой хүт[...] шэдые, ажалшадай [...] шэдые, дайнда ха[...] дые үнэн зүрхэн[...] шална.

Хүндэтэ нүхэ[...] дээдэ шанда хүртэh[...] үшөө дахин үнэн з[...] амаршалаад, ажал [...] мэридөө шэнэ ам[...] лахыень, айхабтар [...] жаргал туйлахы[...] баатар городой бү[...] шадта хүсэхыемни [...] гыт. (Нэрьемэ аль[...] га).

Новороссийскын[...] партиин хэрэгэй тү[...] мунизм байгуулхы[...] эдэбхитэй тэмсэл[...] рүүшын зэргэнүү[...] доо ябаха гэжэ ба[...] хыемнай зүбшөөг[...] үргэлжэлhэн, нэрь[...] га ташалга).

Город-герой Ново[...] олон зуун жэлнүү[...] хаг лэ! (Нэрьемэ а[...] шалга).

Манай хүсэтэ [...] Эхэ орон батажа[...] раг! (Нэрьемэ аль[...] га).

Агуухэ Совет а[...] даха болтогой! [...] альга ташалга).

Коммунизмын тү[...] сэлые хүтэлбэрил[...] хэгшэ Ленинэй п[...] дар соло! (Үни үрг[...] нэрьемэ альга таш[...] гэдэ бодоно. Ст[...] гүүр «ура!» зэдэл[...]

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерствэтэй хамта Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй, полиграфиин ба номуудые худалдалгын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедтэ дурадхагдаа.

ВЦСПС, ВЛКСМ-эй ЦК тусхай дунда hургуулинуудай hурагшадые коммунис ёhoор хүмүүжүүлхэ талаар профсоюзай ба комсомолой организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэриин удха, түхэл маяг ба арга методүүдые улам саашадань нарижуулан hайжаруулха, бэеэ даагаад эмхидхэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэри эрхилхэ дадал ерээдүйн мэргэжэлтэдтэ эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ, тэдэниие олониитэдэ ашатай туhатай ажалда хабаадуулха, олониитын-соёл культурын ба спортивна хүдэлмэри үргэнөөр хүгжөөхэ, hурагшадай болон hургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байрын, ажаhуудалай эрхэ байдал, ниитын эдеэ хоол ба медицинын хангалга улам hайжаруулха тухай анхаралаа ехээр хандуулха үүргэтэй.

СССР-эй соёлой министерство, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй кинематографиин талаар гүрэнэй комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидениин ба радиодамжуулгын гүрэнэй комитет, СССР-эй Уран зохёолшодой холбоон, СССР-эй композиторнуудай холбоон, СССР-эй Уран зураашадай холбоон, СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерствэтэй хамта творческо организацинуудай техникумүүд ба училищинуудай байгуулhан холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ, тусхай дунда hургуулинуудай hурагшадай патриотическа, интернациональна, гурим заншалай ба гоё hайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ творческо хүдэлмэрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха, hурагшадай уран hайханай бэлиг болон техническэ уран шадабарие үргэнөөр хүгжөөхэ ёhотой.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерство, министерствэнүүд ба албан зургаанууд үдэшын ба заочно hуралсалай талаар мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар саашадаа дээшэлүүлхэ тушаа шухала хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Тусхай дунда hургуулинуудай стипендиат-hурагшадай үйлэдбэриин практика гаража байха үедөө хүдэлмэришэдөөр хүдэлжэ байгаа haaнь, үйлэдбэри дээрэ тэдэнэй абадаг салин хүлhэнhөө дулдыдангүйгөөр тэдээндэ стипенди түлэгдэхэ гэжэ хараалагдана.

Бүхы предмедүүдээрээ эрхим hайн ба hайн гэhэн сэгнэлтэтэй, дипломно проект хамгаалhан гү, али гүрэнэй шалгалтануудые иимэл сэгнэлтэтэйгээр тушааhан тусхай дунда hургуули дүүргэгшэд (үдэрэй отделенинүүдые дүүргэгшэдэй 10 процент хүрэтэр) тусхай дунда hургуули дүүргэмсээрээ тус тус мэргэжэлээр сэхэ үдэрэй дээдэ hургуулинуудта орожо болохо, иигэжэ оролгын зүбшөөл үгэхэ эрхэ тусхай дунда hургуулинуудай педагогическа соведүүдтэ олгогдоо. Тиихэ зуураа тэдэниие эхэнхидээ амяарлаhан бүлэгүүдтэ ба хороогдоhон болзортойгоор (hуралсалайнь болзор нэгэ жэлhээ ехэ бэшээр хороогдожо болохо) hургаха зэргэтэй.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерствын дэргэдэхи дээдэ hуралсалда хабаатай асуудалнуудые шэнжэлдэг институдта, СССР-эй педагогическа наукануудай академидэ тусхай дунда hуралсалай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэг даалгагдаа.

Тусхай дунда hуралсалые улам саашадань хүгжөөн нарижуулха мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар hайжаруулха ябадал шухала политическэ, социально-экономическа зорилго гэжэ тоолоод, КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай дунда hуралсал хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдhээ уламжалан гараhан зорилгонуудые партийна, советскэ, ажахын, профсоюзай ба комсомолой организацинууд, министерствэнүүд ба албан зургаанууд, hургуулинуудай коллективүүд амжалтатайгаар дүүргэхэ байха гэжэ батаар этигэжэ байhанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй үгые баяр ёhололой суглаанда хабаадагшад, Кубаниин город болон тосхонуудай бүхы ажалшад, бүхы оромнай ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Тэрэнэй үгэ «Интервиденеэр» СССР-эй Центральна телевиденеэр, бүхэсоюзна радиогоор дамжуулагдаа.

КПСС-эй городской комитедэй нэгэдэхи секретарь Э. Н. Поляков трибунада гараhа. Новороссийск хотын гаргаhан дайшалхы габьяае үндэрөөр сэгнэhэнэйнь түлөө тэрэ манай партиин Ленинскэ Центральна Комитедтэ, Советскэ правительствада, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневтэ өөртэнь халуун баяр хүргэнэ. Тингээд герой-город Новороссийскын бүхы коммунистнууд, бүхы ажалшад ахамад үетэнэй революционно, дайшалхы, ажалай ёho заншалые нарин нягтаар хамгаалжа байха, эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө бүри оролдосотойгоор, шэн габьяатайгаар тэмсэхэ юм гэжэ мэдүүлээ.

Удаань «Малая земля» гэжэ газарай тулалдаануудта хабаадаhан, «Новороссийскморстрой» трестын плавстрой отрядай диспетчер С. Т. Григорьевто үгэ үгтэнэ. Новороссийск хотодо Эхэ ороной дээдын шагналай барюулагдажа байhанда ехэ баярлажа байhанаа мэдүүлээд, тэрэ манай партиин, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедэй, Леонид Ильич Брежнев толгойлогшотой Политбюрогой эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгые халуунаар дэмжэжэ байhанаа мэдүүлээ.

Герой-хотонуудай делегацинуудай үмэнэhөө герой-хото Москвагай делегациие хүтэлбэрилэгшэ КПСС-эй МГК-гай секретарь Л. И. Греков, «Октябрь» гэжэ цементын заводой хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой Ф. И. Першин, Красноармейскэ районой «Полтавский» совхозой директор, Социалис Ажалай Герой В. А. Светличный, Грузиин ССР-эй делегациие хүтэлбэрилэгшэ, Республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Г. С. Дзоценидзе, Улаан Тугай орденто Хойто Кавказай сэрэгэй округой сэрэгшэдые командалагша генерал-полковник Д. И. Литовцев, № 22-дохи дунда hургуулиин багша Н[...]щина үгэ хэлээ.

КПСС-эй Крас[...] крайкомой нэгэд[...]тарь С. Ф. Меду[...]гай үгэ хэлэhэн [...]

Баярай суглаан[...]дагшад КПСС-эй Ц[...] Комитедтэ, СССР-[...]ховно Соведэй Пр[...] СССР-эй Министр[...]ведтэ эльгээхэ б[...] дэбжэлтэтэйгээр абаа.

Суглаан хаагдана[...] Һүүлээрнь ста[...] hайндэрэй ехэ кон[...]руулагдаа.

Дайшалхы ба ажалай алдар солын газар дээрэ

Нүхэр Л. И. Брежневэй Новороссийскда ерээд байһан тухай

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, КПСС-эй Краснодарай крайкомой нэгэдэхи секретарь С. Ф. Медунов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, В. А. Голиков, КПСС-эй Новороссийска горкомой нэгэдэхи секретарь Э. Н. Поляков, 18-дахи армиин ба Хара далайн флодой бүлэг ветеранууд, баяр ёһололдо хабаадахаяа ерэһэн делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд сентябриин 7-до болоһон нэрай суглаанай һүүлээр соогуур, Новороссийскын түлөө байлдаанай дурсхаалта газарнуудаар ябажа хараа.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй турша энэ хото, оршон тойрохи һуурин тосхонууд танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Новороссийск, тэрэнэй эрье шадархи хото городууд ба һуурин тосхонуудай хүн зон амгалан дэлгэр, зол жаргалтай ажаһууна. Гуша халта үлүү жэлэй саана эндэхи газар дайда үнэһэн тоброг болоһон байһан юм. Ехэ хүтэй һомонһоо далайн уһан халхин салгидадаг байгаа. Шэрүүхэ байлдаануудай үедэ байһан хүнүүд эдэ бүхые хэзээдэшье мартахагүй. Тиин мүнөө һалбаран сэсэглэжэ байгаа энэ хизаар нютагые харахада, али тухай урматайб.

Орон доторхи ашаа зөөлгэдэ, гадаадын худалдаа наймаанда ехэ үүргэ дүүргэдэг Новороссийск. портын хүдэлмэритэй нүхэр Л. И. Брежнев танилсаа.

Нүхэр Л. И. Брежнев Новороссийскын бусад айлшадтай хамта «Пролетарий» гэжэ цементын заводто хүрэбэ. Энэ заводой коллектив КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие хүдэлмэришэн ёһоор, хүндэмүүшэ халуунаар угтаа. Цементшэдэй ажалай амжалтанууд тухай, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ эдэнэй туйлаһан ехэ үрэ дүнгүүд тухай, үйлэдбэреэ саашадань үргэдхэхэ арганууд тухай комбинадай генеральна директор В. М. Доценко нүхэр Л. И. Брежневтэ хөөрэбэ.

Леонид Ильич халуун пэшэнгэй дэргэдэ хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө.

Заводой хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ бэшэбэ:

«Пролетарий» гэжэ үнинэй цементын заводой коллективэй ажалай баатаршалгануудые хаража, урмашан баясабаб.

Баатар-хото Новороссийскын бүхы цементшэдэй ажалдань амжалта хүсэнэб.

Алдарта ёһо заншалнуудаа арьбадхагты!

Энхэ элүүр, зол жаргалтай ажаһуухыетнай хүсэнэб, хүндэтэ нүхэд!»

Цемесскэ тохойн хабсагай эрьедэ, «Пролетарий» ба «Октябрь» заводуудай хоорондо түмэр замай вагоной торхо табигданхай. Кавказ худар шунахайран добтолһон гитлеровскэ сэрэгшэдые совет сэрэгшэд эндэ зогсоолһон юм.

1942—1943 онуудта эндэ эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэн 318-дахи стрелково дивизиин ба бусад частьнуудай ветерануудтай Леонид Ильич энэ өөрсэ янзын памятнигай дэргэдэ уулзаа. Нүхэр Л. И. Брежнев памятнигай дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиба.

Леонид Ильич, 18-дахи армиин ветеранууд сэдьхэлээ хүдэлгэн, урдын «КП» руу оробо. 18-дахи армиин командалагша, армиин генерал К. Н. Леселидзе, Сэрэгэй Соведэй гэшүүн С. Е. Колонин, Политотделэй начальник Л. И. Брежнев эндэ сугларжа, саашадаа хэхэ добтолгонууд тухай түсэб табяад, дайлалдажа байһан частьнуудта, соединенинүүдтэ захиралта үгэдэг байгаа.

Эндэһээ Леонид Ильич Брежнев, бусад нүхэд Геленджик ошоо.

Бусаха замдаа Новороссийскын портдо нүхэр Л. И. Брежнев Улаан тугта Хара далайн флодой «Красный Крым» гэжэ гвардейскэ корабль дээрэ гаража, сэрэгшэдтэй уулзаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хаанашье ябахадань, энэ хотын олон мянгаад зон халуунаар амаршалаа. (ТАСС).

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ—НОВОРОССИЙСКДА

Нүхэр Л. И. Брежнев Новороссийскын далайн пароходствын начальник О. А. Жениковтэй сентябриин 8-ай үдэрһөө урагша уулзажа хөөрэлдэбэ. Далайн энэ ехэ пароходствын хүдэлмэри, амжалтэ тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьтэ хөөрөө.

КПСС-эй Краснодарска крайкомой нэгэдэхи секретарь С. Ф. Медунов, КПСС-эй Новороссийска горкомой нэгэдэхи секретарь Э. Н. Поляков, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. А. Голиков хөөрэлдөөндэ хабаадаба.

Удаа тээнь нүхэр Л. И. Брежнев Новороссийск соогуур ябажа, Баатар-хотын шэнэ барилгануудые хараһан байна.

Энэл үдэртөө нүхэр Л. И. Брежнев Москва ошохоёо Новороссийскһаа мордоо.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, В. А. Голиков тэрээнтэй хамта мордолсоо.

КПСС-эй Краснодарска крайкомой нэгэдэхи секретарь С. Ф. Медунов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша Г. Э. Цуканов, Краснодарай хизаарай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Г. П. Разумовский, КПСС-эй Новороссийска горкомой нэгэдэхи секретарь Э. Н. Поляков, баяр ёһололдо хабаадаһан Баатар-хотонуудай, хүршэ республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай делегацинууд, 18-дахи армиин ветеранууд, Кавказай түлөө байлдаануудта хабаадагшад, олониитын түлөөлэгшэд аэропорт дээрэһээ нүхэр Л. И. Брежневые үдэшэбэ.

Новороссийскда, мүн нүхэр Л. И. Брежневэй халта тогтоһон Анапын аэропортдо эдэ хотонуудай хэдэн арбаад мянган ажалшад, Хара далайн эрьенүүдтэхи амаралтын газарнуудта байгшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарие халуунаар үдэшөө.

(ТАСС).

Нүхэр Л. И. Брежнев Москвадаа бусажа ерэбэ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев сентябриин 8-да Баатар-хото Новороссийскһоо Москвадаа бусажа ерэбэ. Нүхэд В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев Внуковска аэродром дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые угтаба.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд К. В. Русаков, К. У. Черненко, Н. А. Щёлоков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат С. К. Цвигун, граждан авиациин министрэй нэгэдэхи орлогшо А. Н. Катрич, КПСС-эй ЦК-гай хэрэгүүдые эрхилэгшын нэгэдэхи орлогшо М. И. Кувшинов болон бусад угтагшадай дунда байлсаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, В. А. Голиков нүхэр Л. И. Брежневтэй хамта бусажа ерэбэ.

(ТАСС).

БАРИЛГАДА шухала хэрэгтэй хиприисэ шатаан гаргаха Грязнухинска завод табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха ёһотой барилга юм. Теэд заводой барилга ехээр унжагайруулагдажа байна. Жэлэй турша 2.280,0 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэб муугаар дүүргэгдэнэ. Долоон һара соо оройдоо 700,0 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ гэхэ гү, али жэлэй түсэб мнин 30,7 процент дүүргэгдээ.

Имэ байдалай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, барилга жэлэй эхинһээ хойшо хэрэгтэй тооной хүдэлмэришэдөөр, мүн материалаар, механизмуудаар ехээр дуталдаһан байна. Хабсаралгын субподрядна организацинууд болохо «Востсибэлектромонтаж», «Востсантехмонтаж». «Сибпромвентиляция» управлениинууд барилгада хабаадалсаагүй шахуу.

Заводой барилгада хабаадалсаха даабари абаһан 397-дохи барилга-хабсаралгын поезд, түмэр замай Улаан-Үдын отделениин 2-дохи барилгын управлени, ЛВРЗ-гэй капитальна барилгын таһаг, 834-дэхи барилга-хабсаралгын поезд, авиазаводой барилгын управлени түсэбөө дүүргэнэгүй. Зүүн-Сибириин территориальна районой материально-техническэ хангалгын управлени, РСФСР-эй «Минпромстройматериалай» главснаб, «Бурятстройматериалы» гэжэ нэгэдэл барилгые хэрэгтэй материалаар, технологическа, сантехническэ, агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгээр, кабельно-проводниково продукцяар, хиналта, шалгалтын приборнууд мэришэдые нэмэн табиха ёһотой болоно.

Технологическа, сантехническэ, электротехническэ түхеэрэлгэ хабсарган табиха, дулаасуулгын, халуун уурал, уһа дамжуулха, канализа-

ГРЯЗНУХИНСКА ХАНЫН МАТЕРИАЛНУУДАЙ ЗАВОДОЙ БАРИЛГА ТУХАЙ

циин, электрын элшэ хүсөөр хангаха түхеэрэлгэ тодхохо хүдэлмэри эрид түргэдхэхэ, энэ хүдэлмэри декабриин нэгэн болотор сүм дүүргэхээр хэмжээ абаха тухайнь «Сибхиммонтаж» трестын Забайкальска хабсаралгын управленидэ, «Востсантехмонтаж» трестын Буряадай хабсаралгын управленидэ, «Востсибэлектромонтаж» трестын Улаан-Үдын хабсаралгын управленидэ, «Сибпромвентиляция» трестын хабсаралгын участогта, «Союзтеплострой» управленидэ дурадхагдаа.

Заводой барилгада шухала хэрэгтэй стандартна бэшэ түхеэрэлгэ бүтээжэ, октябриин нэгэн болотор барилгые хангаха гэжэ ЛВРЗ-гэй начальник А. С. Асеев, судна бүтээлгын заводой директор И. А. Розанов, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой директор В. Н. Черновыльский уялгалагдаһан байна.

Барилгада хабаадалсаха даабари абаһан барилгын организацинууд — 397-дохи СМП-гэй, 834-дэхи СМП-гэй, ЛВРЗ-гэй, ОКС-ын, түмэр замай Улаан-Үдын отделениин 2-дохи СУ-гай хүтэлбэрилэгшэд даалгагдаһан бүхы объектнүүдые сентябрь һара соо дүүргэхээр уялгалагдаа. 56-дахи мехколонно октябрь һарын туршада ЛЭП-35 линии татажа дүүргэхэ ёһотой болоно. Авто-харгынуудые бариха ба ашаглаха управленидэ, заводто, заводой карьертэ хүрэхэ харгынуудые сентябрь — октябрь һаранuудта барижа дүүргэхэ даабари үгтөө. Заводой бүхы түхеэрэлгэнүүдые, шалгалта, хиналтын приборнууд болон автоматикын хэрэгсэлнүүдые тодхон табиха хүдэлмэри һаатуулангүй дүүргэхын тула хэрэгтэй бүхы материал, хэрэгсэлнүүдээр барилгые хангахаар «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаа.

Заводой барилга түргэдхэхэ ондоо хэмжээнүүдые абахаар республикын Министрнүүдэй Совет энэ тогтоол доторoo хараалба.

болон автоматикын хэрэгсэлнүүдээр саг соонь ханганагүй.

Республикын Министрнүүдэй Совет ханын материалнуудай энэ заводой барилга түргэдхэхын, тиигэжэ байгша оной 4-дэхи кварталда ашаглалгада тушаахын тула тусхай тогтоол баталан абаа.

Буряадай барилгын управлени энэ тогтоолой ёһоор һара бүхэндэ 350 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ байхаар уялгалагдаа. Тиихын тула материально-техническэ арга нөөсэнүүдээ хэрэглэхэ, машина, механизмуудаар барилгые хангаха, хүдэл-

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. П. СУЕТИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, арадай гэгээрэлэй организацинуудта удаан саг соо ашаа үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-тэхи Техническэ мэргэжэл олгодог управлениин начальник нүхэр Иван Петрович **Суетинние** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной сентябриин 9.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. Е. КРУПЕННИКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, партийна организацинуудта, мүн арадай хиналтын организацинуудта удаан саг соо үнэн сэхээр ажаллаһанайнь түлөө нүхэр Иван Егорович **Крупенниковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной сентябриин 9.

„СОЮЗ" „АПОЛЛОН" ХОЁРОЙ НИИДЭЛГЫН БЭЛЭДХЭЛ ХЭГДЭЖЭ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

ТАСС-ай корреспондентдэ авиациин генерал-майор В. А, Шаталовай үгэһэн хөөрөөн

«Союз» — «Аполлон» гэһэн программаар замбуулинда совет-американ хамтын туршалга хэхэ бэлэдхэлдэ хабаададаг совет космонавтнуудай экипажнууд ба мэргэжэлтэд Хьюстондохи (США) ниидэлгэнүүдые залан хүтэлхэ түб ошохоёо сентябриин 5-да Москваһаа мордоо. Совет космонавтнуудые бэлдэхэ хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг авиациин генерал-майор В. А. Шаталов энэ бүлэгые толгойлно.

В. А. Шаталов ниидэхын гээ урдахана ТАСС-ай корреспондент А. Романовай асуудалнуудта харюусаһан байна.

— Хамтын ниидэлгын бэлэдхэл хэр ябажа байнаб, Владимир Александрович?

— Амжалтатайгаар. Совет-американ туршалгын 1975 оной июль соо хэгдэхээр хараалагданхайнь элитэ. Шухала документнүүдые бэлдэхэ, зарим түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ ба туршаха хүдэлмэриин горитойхон хубинь дүүргэгдэнхэй. Хүдэлмэримнай хараалагдаһан болзор соогоо бүтээгдэнэ, ерэхэ жэлдэ хэгдэхэ хамтын ниидэлгын хараалагдаһан саг соогоо бэелүүлэгдэхэнь дамжаггүй.

— Совет-американ мэргэжэлтэдэй Москвада болохо уулзалгын үедэ ямар асуудалнууд зүбшэлэгдэхэб?

— Ниидэлгэ хамтааран залан хүтэлхэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдана. Тайлбарилан хэлэбэл, ниидэлгын программа, баллестическэ тодорхойлгонууд һонородхогдоно, туршалгын үедэ тохёолдожо магад ушарнууд шэнжэлэгдэнэ. Онгосонууд дээрэ хэрэглэгдэхэ документнүүд, хоёр ороной ниидэлгэ залан хүтэлхэ түбүүдэй экипажнууд болон мэргэжэлтэдэй саашанхи бэлэдхэлэй түсэбүүд харагдана. Научна туршалгануудай программа зүбшэгдэнэ. Хэгдэхээ байгаа туршалгада зорюулан бүтээгдэһэн, андрогинна залгалдалгын түхеэрэлгэнүүдые һаяхан Хьюстондо туршажа үзэһэнэй үрэ дүнгүүдые зүбшэлхэ гэжэ шиидхэгдээ.

— Совет-американ хамтын ниидэлгэдэ хабаатай туршалганууд «Салют-3» станциин, «Союз-14», «Союз-15» онгосонуудай ниидэхэ үеэр хэгдээ һэн гү?

— Хэгдээгүй. Эдэнэй ниидэлгын программа «Союз»-«Аполлон» онгосонуудай хамтын хүдэлмэри бэлэдхэл болон ниидэлгэдэ сэхэ хабаатай туршалганууд «Салют-3» станциин ба «Союз» онгосонуудай ниидэлгын программаар хараалагдаагүй юм. Гэхэ зуура, замбуулиндахи шэнэ ниидэлгэ бүхэн тэндэ хэгдэхэ ээлжээтэ ниидэлгэнүүдэй үедэ ашатай туһатай байха, онгосын ниидэлгэ ба буулгые залан хүтэлхэ нэмэлтэ дүй дүршэл олгохо болоно. Жэшээлэн хэлэбэл, «Союз-15» онгосо туршалгын гуримаар һүниин сагта буулгагдаһан байна. Имэ юумэн анха түрүүшынхеэ хэгдээ. Бэдэрэлгын албанайхид уларилай муу байһан оршон байдалда онгосын бууһан газарһаа космонавтнуудые дары олоһон, амарха газартань абаашаһан байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

— «Союз», «Аполлон» онгосонуудай экипажнуудай ээлжээтэ уулзалгын программа ямар байхаб?

— Совет космонавтнууд американ нүхэдтэеэ хамта «Аполлон» онгосын македые хэрэглэн, туршалгануудые хэхэ, ерэхэ жэлдэ үнгэргэгдэхэ ниидэлгын программаар хараалагдаһан хамтын ябуулганууды тодорхойлжо үргэлжэлхэ.

— Космонавтнууд англи хэлэ хэр шудалжа байнаб?

— Яһала һайнаар шудална. Американецуудтай хамта хүдэлмэрилхэ үедөө үгэеэ хүсэд ойлголсохын тула шухала болохо үгэнүүдые мэдэхэ болонхой.

— Космонавтнуудай хамтадаа ниидэлгын бэлэдхэл «Союз» онгосонуудай ниидэлгын бэлэдхэлһээ илгаатай гү?

— Ехэшье илгаан байхагүй. Нүгөөдэ оронойнгоо техникые шудалхын, англи хэлэ мэдэхын тула шухала нэмэлтэ хэшээлнүүд ба туршалганууд хэгдэхэ болоно. Эдээн тухай хэлээ һэм.

Совет-американ хамтын туршалгада хабаатай ниидэлгэнүүд залагдан хүтэлэгдэхэ «Союз» онгосонуудаар хэгдэхэ гэжэ хараалагдана гү?

— Хараалагдана. Жолоодогдон дабшаха «Союз» онгосые нимэ туршалгын хэгдэхэһээ хэдэн һара урид замбуулин худар дэгдээхэ һанаатайбди. «Союз»—«Аполлон» гэһэн программаар туршалгын хэгдэхэ үедэ хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдые газар дээрэ туршажа үзэһэнэй һүүлээр лэ тиимэ юумэ хэгдэхэ байха.

Социалис оронуудаар

БОЛГАРИИН ЭРДЭМ НАУКЫН ХҮГЖЭЛТЭ

СОФИ. Энэ жэлдэ Болгарида эрдэм наука хүгжөөхын тула ...1 миллион лев мүнгэн һомологдоо. Табан жэл бүхэндэ ...ной эрдэм, наукын хүсэн ...р дахин ехэ болоно.

Мүнөө эрдэмэй асуудалнуудые шиидхэдэг эрдэм-шэнжэлгын 380 институт, проектно-конструкторска түб, турша...гын бааза болон дээдэ һургуули НРБ-дэ тоологдоно. Эрдэмэй эмхи зургаануудта 75 мянга тухай хүн хүдэлнэ. Арадай засагай урда тээ оройдоол ...ан зуун хүн эрдэм наука ...дэг байгаа гээд һануулха шухала.

Математик Н. Обрешков, философ Т. Павлов, хэлэ, бэшэг шэнжэлэгшэ И. Георгиев, селекционер Х. Доскалов мэтэ бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоһон эрдэмтэдээрээ социалис Болгари омогорходог юм. Болгариин физигүүд А. Балевский, И. Наждаковай нэрэ ... дэлхэйн эрдэмтэдтэ үргэлжэ мэдээжэ болонхой.

Мүнөө эрдэм наукын туйлалтанууд арадай ажахыда үргэлжэ хэрэглэгдэнэ. Эсэгэ оронойнгоо ядерна элшэ хүсэнэй хүгжэлтэдэ, байгаалиин баялигуудые шэнжэлэн нээлгэдэ, промышленна онол аргануудые хүдөө ажахыда нэбтэрүүлгэдэ, хүтэлэн жолоодохо ажалые оньһожоруулгада НРБ-гэй эрдэмтэд хабаадана. Тиин ...шни хоёр жэлэй турша соо ...рна 1.800 ехэ шэнжэлгэ ...бэридэ нэбтэрүүлхээр хараалагдана.

Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай эрдэм хүдэлмэрилэгшэдтэй Болгариин эрдэмтэд хани харилсаатайгаар ажаллана. Арадай ажахыда шухала удха шанартай 85 асуудалые эдэнэр шиидхэжэ байнхай.

ПРЕДПРИЯТИ ҮРГЭДХЭГДЭНЭ

ВАРШАВА. Катовица шадархи Свентохловицедэ 135-һаа дээшэ жэлэй турша соо хүдэлжэ байһан завод һэльбэн шэнэлэгдэжэ, үргэдхэгдэхэ байна. Правительствын шиидхэбэриин ёһоор, энэнь 1974—1980 онуудта үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгагдахаар хараалагдаһан Силезиин машина бүтээдэг промышленностиин 24 заводой нэгэниинь болоно.

Шэнэдхэн хубилгаха түсэбэй ёһоор, «Згода» гэжэ хоёрдохи завод эндэ баригдаха юм. Тэрэниие 1977 оной нэгэдэхи кварталда ашаглалгада оруулха гэжэ хараалаганхай. Энэнь нүүрһэнэй промышленностьда, зэдэй, цинкын болон түмэрэй уурхайнуудта хэрэглэгдэхэ юумэ дээшэнь гаргадаг мүнөөнэй 28 машина жэлдээ бүтээн гаргадаг байха.

1976—1978 онуудта эндэ гидравлическа хүндэ прессүүдэй цех барихаар хараалаганхай. Энээнэй ашаар модоной үлэгдэлнүүдһээ плитануудые бэлдэхэ прессүүдые гаргалга үргэдхэхэһээ гадна, бетон болон гипсын плитануудые үйлэдбэрилэн гаргаха шэнэ түхэлэй прессүүдые бүтээхэ хэрэгтэ, тэрэшэлэн даралта хэрэглэжэ, металл болбосоруулгада туһалха юм.

1980 ондо заводые һэльбэн шэнэдхэлгын дүүрэхэдэ «Згода» 1974 онойхиһоо гурба дахин ехэ продукци бүтээн гаргажа, орондоо үгэхэ байна. Эдэнь ямар машинанууд бэ гэбэл: судныn двигательнүүд, хүндэ гидравлическа прессүүд, ашагта малтамал дээшэнь гаргадаг машинанууд болоно.

ВЕНГРИИН ХИМИГҮҮДЭЙ МҮНӨӨНЭЙ БАЙДАЛ БА ЕРЭЭДҮЙ

БУДАПЕШТ. Түсэбтэ дүрбэдэхи табан жэл Венгриин химическэ промышленностиин хурдан түргэн хүгжэлтын һа саг мүн. Арадай ажахын энэ һалбарые хүгжөөхын тула табан жэлэй түсэбөөр 40 миллиард тухай форинт һомологдоһон байна. Тиин 1975 оной һүүл багта промышленна хэдэ хэдэн ехэ барилганууды ашаглалгада оруулхаар хараална. Петскэ химическэ азотно комбинадта баригдаха жэлдээ нэгэ миллион тонно продукци гаргаха үйлэдбэриин хүсэтэй хэмэл үтэгжүүлэгын завод эдэнэй нэгэниинь болоно. Шэнэ предприяти барилгада совет мэргэжэлтэд эдэбхитэйгээр хабаадана: Энэ жэлэй һүүлдэ заводые туршажа эхилхэ, харин 1975 ондо предприяти түгэс хүсөөрөө хүдэлжэ эхилхэ байна.

Жэлдээ 250 мянган тонно этилен үйлэдбэрилхэ хүсэтэй олефиновэ завод энэ жэлдэ Ленинварош хотодо ашаглалгада тушаагдаха ёһотой.

Табан жэлэй һүүл багаар республикын нефтехимическэ промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ 10,3 миллион тонно хүрэтэрөө дээшэлхэ.

Мүнөө Венгриин химическэ промышленностиин предприятинууд ерэхэ табан жэлэй түсэбүүдые зохёоно. Тиихэдээ эдэ Эсэгэ оронойнгоо химиин саашанхи хүгжэлтые хараална. Боршодско болон Тисайска химиин комбинадуудта химиин ехэ предприятинуудые бариха, «Мадьяр вискоза» гэжэ заводой үйлэдбэриинь үргэдхэхэ, химиин аргаар ургамал хамгаалха зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ үргэдхэхөөр түсэблэгдэнэ.

Хараалагдаһан түсэбүүдые химическэ промышленностиин бэелүүлхын тула ерэхэ табан жэлдэ мүнгэ һомололгые 60 миллиард форинт хүрэтэр дээшэлүүлхэ гэжэ багсаамжалагдана.

(ТАСС).

СОФИ хадаа улам үргэдэн хурдан түргэнөөр һалбаран ургажа байһан Болгариин гоё һайхан город гэжэ тоологдохо ёһоороо тоологдодог. Мүнөө энэ хотодо миллионһоо үлүүтэй хүн зон ажаһууна. Тиин ниислэлдэ шэнэ микрорайонууд урган бодоно, баһа городой түбшье хубилна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Чапаевай нэрэмжэтэ үйлсын Миловэй нэрэмжэтэ квартелда.

ТАСС-ай фотохронико.

БУЛТАНАЙ ХАБААДАХА ХЭРЭГ

Аймагай түб Хэжэнгэ һуурин жэл үнгэрхэ бури болбосон түхэлтэй болдожо байнхай. Байрын, ниигын эмхи зургаануудай гэрнүүд эндэ олоор баригдажа, ашаглалгада тушаагдана. Аймагай ажалшадай бүтээжэ байһан хүдэлмэриньшье урагшатай һайн.

Гэбэшье тэндэхи зон айлшадайнгаа урда нилээд улайха, сайха ушартай болодог. Һууринай олонхи үйлсэнүүд, айлнуудай, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай, ниитын эдеэ хоол бэлдэдэг столовонуудай хашаа хорёонь илангаяа бог шоройтой, муухай байха ушар эндэ али олон тохёолдоно. Жэшээ болгон, Хэжэнгын столовын байдал эндэ дурдамаар. Хүн зоной эдеэлдэг таһалгада ороходоо, эндэхи хүдэлмэрилэгшэд ариг сэбэрэй түлөө яһала тэмсэдэг гэжэ һанаад орхихот. Зүгөөр эдеэ хоол бэлдэдэг, хадагалдаг газартань орожо харабалтнай, гэдэргээ унашахаар муухай байха. Повар, аяга амһарта угаадаг болон бэшэшье хүдэлмэрилэгшэдынь боро бортогор халаад үмдэнхэй ажаллана. Тэдэнэй бэлдэһэн эдеэ хоол, угааһан аяга амһарта дээрэ үй түмэн аляаһан сугларанхай исална. Столовын хүдэлмэрилэгшэд аляаһа хорхойтой тэмсэлкэ, хүдэлжэ байһан газараа сэбэрлэхын түла ямаршье ажал ябуулнагүй гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Аймагай санэпидстанциин ахамад врач С. Х. Батуев энээн тухай һайн мэдэжэ байбашье, ямаршье хэмжээ абанагүй.

Нёдондо эндэ шэнэ баар нээгдэһэн юм. Эндэ ороһон ажалшад сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ арга боломжогүй. Юундэб гэхэдэ, үглөөнэй эртэһээ үдэшын боро хараан болотор баарай дэргэдэ һогтуушуулай хажар абнан зэдэлжэ байдаг болонхой. Хүдөөгэй ажалшадай унаһан малгайгаа абангүй шахуу ажаллажа байха үедэ, центрэй зарим залуушуул тэдэнэртэ хамһалсажа, туһа хүргэхын орондо түхэреэн үдэрөө тэндэ баража, элдэбээр аашалжа байхадань, ниитын гурим сахидаг хүдэлмэрилэгшэд юун тухай бодоно хаб, гайхалтай.

Хэжэнгын аймагай бэшэ хүдөө тосхонууд санитарна сэбэрэйнгээ талаар нилээд һайн. Жэшээнь, Сулхара, Хүртэй, Вознесеновкэ тосхонуудай столоводо ороходо ариг сэбэр, нюдэндэшье урин байдаг. Эндэ хүдэлмэридөө үнэн сэдьхэлһээ дуратай хүнүүд ажалладаг байна гээд мэдэхэт. Дээрэ хэлэгдэһэн тосхонуудай медицинын хүдэлмэрилэгшэд ариг сэбэрые сахиха талаар ажалшадай дунда нилээд хүдэлмэри ябуулна гэжэ эндэ онсо хэлэлтэй. Жэшээнь, Сулхара тосхондо санитарна фельдшерээр Г. И. Зодиева ажалладаг юм. Энэ нүхэрнай тосхоной столово, магазинуудай ариг сэбэрые ходо шалгадаг, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэдтэй саг үргэлжэ уулзажа, тэдэнэртэй һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг.

Худалдаа наймаанай эмхиин хүтэлбэрилэгшэд эд бараанай эрьесын түсэбэй дүүргэлтэдэ гол анхаралаа табидаг ааб даа. Энэнь тон зүб. Гэбэшье худалдаа наймаанай предприятинуудай ариг сэбэрые наринаар сахиха хэрэгтэ мүн лэ хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа табиха ёһотой гэжэ эндэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Аймагай түб һууринай дутуу дунданууд даншье һаа олон. Тиимэһээ энэ багахан статья дотор тэндэхи столовын дутуу дунданууд тухай хэлэгдээ. Аймгүйсэдком тосхониие болбосон түхэлтэй болгохо талаар яһала олон шиидхэбэринүүдые абабашье, тэдэнэй гүйсэд дүүргэлтэдэ анхаралаа табидаггүйнь халагламаар. Энэ шухала хэрэгтэ ниитын организацинууд ехэ үүргэ дүүргэхэ байбашье, һууриниие болбосон түхэлтэй болгохо талаар үшөө багаар ажаллана гэжэ хэлэлтэй. Ариг сэбэрые сахиха уялгануудые дүүргэдэггүй организаци, айлнууд тушаа шанга хэмжээ абахаар болоо гэжэ һанагдана. Дээрэ хэлэгдэһэн дутуу дунданууд тухай санэпидстанциин хүдэлмэрилэгшэд мэдэбэшье, хэмжээ абанагүй.

Һууринай байдалые болбосон түхэлтэй болгохын тула зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Гэбэшье энэ асуудалаар Хэжэнгын больницын врачнар ямаршье хүдэлмэри хэнэгүй гэхэдэ алдуу болохогүй гэжэ һанагдана. Байгша оной түрүүшын хахадта тэдэ энэ асуудалаар ажалшадай дунда нэгэ лекци, аймагай газетэдэ оройдоо гурбан статья гаргаһан байха юм. Айл бүхэн ариг сэбэрэй түлөө тэмсэхэ ёһотой. Энэ шухала хэрэгтэ ниитын эмхи зургаанууудай, айл бүхэнэй анхаралаа табидаг болобол, Хэжэнгэ һууринай шарай танигдахаар бэшэ болотороо хубилхал.

А. АНДРЕЕВА,
республикын санитарна гэгээрэлэй байшангай методист.

АГИТ-БРИГАДА АЯНШАЛНА

Зэдын аймагай колхоз, совхозуудай малшад, үбһэшэд, механизаторнууд Петропавловкын соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн агитбригадын коллективые хүндэтэйгөөр хүлеэн абана. Партиин райкомой таһагые даагша В. Е. Гармаев, нютагай композитор К. Раднаев, уран гоёор зохёол уншадаг киномеханик В. Жамбалов гэгшэд тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Агитбригадын гэшүүд «Мир» колхозой нэгэдэхи, хоёрдохи һаалиин гүүртэнүүдэй малшадта, Сосоров, Тумуров гэгшэдэй даадаг звеногой үбһэшэдтэ айлшалжа, концерт-наада харуулаа. Тэрэл үдэртөө Гыден гэжэ нютагта ошожо, тэндэхи һаалишад, малшадтай уулзаһан, уласхоорондын байдалай һүүлшын һонинуудтай тэдэнэрые танилсуулһан, кинокартина харуулһан, уран һайханай бүлгэмэйхид наада табиһан байна. Энэ сугларһан хүнүүд нютагай темээр зохёогдоһон шог зүжэг харуулһан Анна Фролова, Вячеслав Бохин, ород, башкир арадай дуунуудые иргуу һайханаар дуулаһан Людмила Шишмарева, баянист Александр Снегирев гэгшэдые нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Екатерина Гармаева «Женская доля» гэжэ зохёолһоо хэһэг., «Ассоль» гэжэ шүлэг уран хурсаар уншажа, олоной магтаалда хүртөө. Агибригада Ленинэй Доржи Банзаровай, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудай, Борьёогой, «Заречный» совхозуудай һү һаалиин бүхы фермэнүүдтэ айлшалаа.

Хүнүүдтэ баяр зугаа бэлэглэгшэд мүнөө программаа шэнэлээд, таряа хуряалгада, намарай паар хахалалгада хүдэлжэ байһан механизаторнуудта айлшалжа эхилбэ. Мүн хүдөөгэй соёлой байшангуудта, клубуудта ошожо, хүн зоной үмэнэ уласхоорондын байдал тухай лекци уншаха, концерт наада табиха байна.

Б. БАШАРОВ.

ГТО РЕСПУБЛИКА СООГУУРНАЙ АЛХАЛНА

1972 оной март һараһаа «Ажал хэхээр, СССР-ээ хамгаалхаар бэлэнби» гэһэн Бүхэсоюзна физкультурна шэнэ комплексын хүсэндөө ороһон сагһаа хойшо манай республикада физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ нилээд ехэ хубилалта болоо.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура, спортын комитет шэнэ тогтоолой абтаһанай һүүлээр ажалшадай дунда ГТО-гой шэнэ комплекс нэбтэрүүлхэ зорилгоор тусхай хэмжээ ябуулга хараалһан байгаабди. Тиин ГТО-гой программын олон зүйлнүүдээр үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабаадагшадайнгаа эрхимүүдые тодоруулха зорилгоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдые жэл бүри үнгэргэжэ байха гэһэн шиидхэбэри абтаа һэн.

ГТО-гой нормо тушаалгаар хэдэн ээлжээндэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэхэ байһан. Эндэ эгээн түрүүлэн колхоз, совхозуудай, һургуули болон һуралсалай газарнуудай, предприяти, эмхи зургаануудай колеклтивүүдэй дунда, мүн аймагай, городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд үнгэргэгдэһэн юм. Байгша ондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ республикымнай 200 мянга гаран ажалшад хабаадалсаһан байба. Жэшээнь, физкультурнигүүдай бүхэсоюзна үдэр ГТО-гой олон зүйлнүүдээр Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэһэн юм. Эндэ эрхимлэһэн спортсменүүдһээ республикын суглуулагдамал команда бүридхэгдэһэн байгаа. Эдэнэр лэ РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадануудта республикынгаа нэрэ соло хамгаалха болоно.

Ажалай Улаан Тугай ордентэ Улаан-Үдын авиационно заводой хүтэлбэрилэгшэд ГТО-гой шэнэ комплекс ажабайдалдаа нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһаң байна. Эндэ түрүүшын үдэрһөө эхилэн шэнэ комплекс тушаан абаха тусхай комисси байгуулагдаһан, түсэб, график зохёогдоо, ГТО-гой нормо тушаажа абаха комиссиин түрүүлэгшээр профсоюзай заводской комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. П. Мефодьев дэбжүүлэгдэһэн юм. Тиин ГТО-гой хүдэлмэриин хаана, ямараар ябажа байһан тухай асуудал парткомой, завкомой, комсомолой комитедэй заседани, суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байдаг һайн һайхан үүсхэл гаргагдаа һэн. Эндэһээ уламжалан заводой коллективэй ГТО-гой нормо тушааха болоод тусхай һайн баазын хэрэгтэй боломсоор, стадионоо шэмэглэжэ, хуушарһан газарнуудые шэнэлхэ, заһабарилха хүдэлмэридэ заводой дирекци горитой мүнгэ зөөри һомолһон байгаа.

Һүүлэй үедэ эндэ тамаралгын бассейн, стадион дээрэнь, мүн хүдэлмэришэдэй байдаг гэрнүүдэй дэргэдэ хүнгэн атлетикын талмайнууд, бэрхэшээлнүүдые дабалгатайгаар үнгэргэгдэхэ урилдаанай болон бусад хэрэгсэлнүүд түхеэрэгдэһэн байха юм. Тиихэдэ ГТО-гой ниитын тусхай 80 инструктор бэлдэгдэһэн байна.

Тэрэшэлэн модо болбосоруулгын комбинадай хүдэлмэришэдэй дунда ГТО-гой комплекс нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал ехээр хандуулагдана. Комбинадай хүтэлбэрилэгшэд, тэрэнэй директор А. П. Шапиро физкультура олоной дунда нэбтэрүүлхэдэ ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлдэг гэжэ зүб лэ тобшолол хэнэ. Мүнөө тус комбинадай 200 хүниинь ГТО-гой нормо тушаагаад байнхай. БМДК-гай коллектив өөһэдынгөө хүсөөр спортын шэнэ зал 1974 оной дүүрэтэр ашаглалгада тушаахаар барилгын хүдэлмэри эхилээ. Тиин эндэнь республикын болон бүхэроссиин мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ баймаар уужам һаруул, таатай зохид зал нээгдэхэ зэргэтэй.

Ажалшадай дунда ГТО-гой нормо нэбтэрүүлхэ талаар Баунтын аймагта эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. «Аймагай ажалшадай дунда ГТО-гой комплекс нэбтэрүүлхэ хэмжээ ябуулганууд» гэһэн шиидхэбэри КПСС-эй райкомой бюро баталан абаһан байгаа. Тэрээнһээ уламжалан, аймаг дотор ГТО-гой нормо тушаалгаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа, аймагай ажалшад ГТО-гой нормо тушаажа эхилһэн юм. Жэшээнь, Ципиканай приискын Маловска участогай хүдэлмэришэдэй ГТО-гой нормо тушааха тусхай график, түсэб табигдаһан, гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн плакат, лозунгнууд олон зоной сугларлардаг газарта үлгэгдэһэн байна. Аймагай түб — Багдарин тосхоной стадион дээрэ ГТО-гой нормо тушаалга һайндэрэйхидэл адляар үнгэрдэг болонхой. Тиин волейбол, баскетбол, хүнгэн атлетикэ, сана, бүмбэгэтэй хоккей, сагаалса буудалга, шатар болон бусад зүйлнүүдээр үбэлэй, зунай спартакиаданууд саг соогоо үнгэргэгдэжэ байдаг юм. Мүнөө аймаг дотор ГТО-гой нормо тушаажа эхилһэн 3.200 хүнэй 280-ниинь ГТО-гой бүхы нормонуудые тушаажа, значогуудтай болоһон байна.

Улаан-Үдэ хотын спортын бүлгэмүүдэй дундаһаа «Спартагай» инструкторнууд, тренернүүд, ГТО-гой нормо тушааха хэрэгтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсадагаараа онсо шалгарна. «Спартак» бүлгэмэй 22.146 гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ ГТО-гой нормо тушаажа эхилээ. Эдэнэрэй 2.977 хүниинь значогуудтай болоһон байна. Мүн Улаан-Үдын Железнодорожно техникумэй багшанар, һурагшад ГТО-гой «Хүсэн ба зориг» гэһэн гурбадахи шатада ородог хэһэгые хэшээлдээ үзэдэг, танилсадаг, удаань тэрээгээрээ шалгалта үгэдэг юм. Техникум дүүргэжэ гарахадаа, ГТО-гой значогтой болоһон байдаг. Һурагшад өөһэдынгөө гараар спортын һайн баазатай болонхой. Эндэнь стадион, тамаралгын бассейн сагаалса буудаха талмай болон бусад хэрэгсэлнүүд бии.

Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд суббото, амаралтынгаа үдэрнүүдтэ ГТО-гой нормо тушаадаг заншалтай. ГТО-гой нормо тушаан абаха комиссиин түрүүлэгшээр, тус леспромхозой директор нүхэр Пронин томилогдоһон юм. Тиимэһээ эндэ спортын хүдэлмэри хараа байса һайжарһан байна. 1974 ондо модошодой мэдэлдэ 6 мянган хүнэй багтаамжатай стадион ашаглалгада үгтэһэн юм. Эндэнь үбэлдөө хоккей, конькигаар мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг болонхой. Мүн эдэнэр санын һайн баазатай, сагаалса буудалгын хоёр талмайтай болоһон юм. Һаяар эндэ мотоциклистнүүдэй клуб, спортын зал ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

«Ажал хэхээр, СССР-ээ хамгаалхаар бэлэнби» гэһэн бүхэсоюзна комплексын бии болгогдоһоор профсоюзай, комсомолой физкультурын болон бусад эмхинүүдэй ажал хүдэлмэри эдэбхижүүлбэ.

Мүнөө республика дотор эхилээд байһан Зунай Зургаадахи спартакиада спортын, профсоюзай, комсомолой, мүн бусад ниитын эмхинүүдэй урда бүри шанга эрилтэ табиба. Зунай энэ спартакиада Агууехэ илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дээрэһээ, ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалгын һүүлшын шата болоно ха юм.

Спартакиадын гол зорилгонь хадаа физкультура, спортын хүдэлмэри улам саашань һайжаруулха, республикын ажалшадые, илангаяа залуушуулые спортдо олоорнь хабаадуулха ябадал болоно.

Г. СЕРГЕЕВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура, спортын комитедэй түрүүлэгшэ.

БИДЭНЭР ҺАЙН НААДА ХАРУУЛХАБДИ

Спортын бүхэсоюзна комитедэй түлөөлэгшэд болон хоккей нааданда дуратай Канадын ассоциацын хүтэлбэрилэгшэд СССР-эй суглуулагдамал командын Канадын командатай үнгэргэхэ уулзалганууд тушаа Торонто хотодо хэлсээ хэжэ тээсгэнэй дүүргэһэн юм.

ТАСС-ай корреспондент В. Дворцовтой хөөрэлдэхэдөө, Бүхэсоюзна спорткомитедэй үбэлэй спортын наадануудай управлениин начальник В. Сыг иигэжэ мэдүүлээ:

— Түрүүшын нааданууд Канадын Квебек, Виннипег, Ванкувер, Торонто (мүн Монреальда нэгэ наадан үнгэргэгдэхэ ха) хотонуудта сентябриин 17, 19, 21, 23-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ болобо. Харюугайнь наадан Москвада октябриин 1, 3, 5, 6-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ юм ха.

Канадын командын нэрэ солые Бүхэдэлхэйн ассоциациин эрхим, мэдээжэ болоһон хоккеистнүүд хамгаалхаар хараалагдана. Уулзалга бүхэниие гурбан судья хангаха болонхой. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, Домбровский (СССР), Надин (Канада), бусад оронуудһаа зургаан судья — Шчепек (Польшо), Дальберг (Швеци), Кампала (ФРГ), Ганьон, Ларссон, Ли (США).

Канадын командын тренерээр Билл Харрис томилогдонхой. Мүнөө тэрэ «Торонто Торос» гэдэг оронойнгоо эрхим командануудай нэгые толгойлно. Тэрэ 1969 ондо «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн нааданда хабаадалсахаар Канадын суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа ерэлсэһэн юм. Харин 1972 ондо Саппоро хотодо Олимпиин, Прага хотодо дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн наадануудта Швециин суглуулагдамал командые бэлдэһэн байна.

Харрис сентябрь болотор суглуулагдамал командынгаа бүридхэл тодоруулхабди гэжэ мэдүүлээ һэн.

— Канадын командатай наадаха Совет ороной хоккеистнүүд уни хада бүридхэлдэ абтажа, тэдэнэртэйгээ түрүүшынгээ наада үнгэргэхөөр аян замдаа түхеэржэ эхилбэ, — гэжэ СССР-эй суглуулагдамал командын тренер Б. Кулагин ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэһэн байна. (ТАСС).

ЗҮҮН Сибириин түмэр замай Мостовая станциин коллектив арадай ажахын ашаа ябуулха хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус станциин товарно-билетнэ кассын кассир Г. Г. Плахина.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ТОБШОХОНООР...

☆ МУХАР-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» совхозой шубуушан Н. Н. Евдокимова 3000 галуу харууһалдаг юм. Тэрэ галуун бүхэнһөө 43 үндэгэ абахаб гэжэ үгэеэ үгэһэн байгаа. Мүнөө Наталья Нестеровна 3000 галуунһаа хамта дээрээ 13800 үндэгэ абаа гэхэ гү, али шубуун бүхэнһөө 46 үндэгэ абажа, социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ.

С. ХАЛТУЕВ.

☆ ХҮРБЫН совхоздо воскресник үнгэргэгдэбэ. Совхозой 12 хүтэлбэрилэгшэд энэ воскресниктэ хабаадалсажа, 250 бухал табиһан, 1000 центнер үбһэ һурилһэн байна. С. Закирова, Б. Цыбиков, К. Дондоков гэгшэд һайнаар ажаллажа, нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгараа.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хорини аймаг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00—Дамжуулгын программа. 18.05 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха. 19.05 — Телевизионно һонин. 19.25—«Аха дүү арадуудай эбдэршэгүй хани нүхэсэл» (буряадаар). 19.55—«Ажалай аха дүү нүхэсэлэй хэрэг уялгална». КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев дамжуулгада хабаадана. 20.35 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 20.55—«Таряа хуряалга—74». 21.20—Техникын мэдээсэлнүүд. 21.30—Сонсхолнууд. 21.35—«Человек на своем месте»—уран һайханай фильм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Дайшалхы ба ажалай алдар солын газар дээрэ»—нүхэр Л. И. Брежневэй Новороссийскда ерэһэн тушаа ТАСС-ай материалнууд. «Хонишодой мүрысөөн: үрэ дүн ба зорилгонууд»—түрүү бэшэг. Республика дотор мүрысөөнэй ябаса тухай—суглуулбари. «Намарай паар—ургасын үндэһэ һуури»—статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Гол үрэ дүмнай ямар хэмжээндэб?» — экономическа шэнжэлэл. «Байгалай уһан тунгалаг сэбэр байг лэ!—Н. Ефимовэй статья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд. «БАМ: зам хадаа ажабайдал»—АПН-эй статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөн: 1974 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 100; энээнһээшье олон хурьга абаһан Буряадай эрхим түрүү хонишодой список. «Шэнэ совет тракторнууд» — АПН-эй материал. Социализмын оронуудта.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэл. Үзэглэлэй бии болоһоор 400 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Е. Осодоевагай статья. «Үзэг бэшэг юунһээ эхитэйб...»—ТАСС-ай фото-мэдээсэл.

САГАН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр үүлэтэйшэг байха, зарим газарта бороо орохо. Секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр баруун тээһээ һалхилха. Байгал шадарай нютагуудаар, хойто аймагуудаар 13—18, бэшэ нютагуудаар 17—22 градус дулаан. Улаан-Үдэ хотодо һүниндөө 8—10, үдэрынь 18—20 градус дулаан болохо.

Сентябриин 11—12-то үүлэтэйшэг байха, шииг нойтон орохогүй. Үглөөгүүр зарим газарта манан унаха. 3—7 метр хүсэтэйгөөр баруун тээһээ һалхилха, һүниндөө 0—5 градус дулаан байха, зарим нютагуудта хюруу унаха, хойто, Ахын, Түнхэнэй аймагуудаар 0—5 градус хүрэтэр хүйтэрхэ, үдэрынь 13—18 градус дулаан болохо.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

СОФИ

АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭР

ТАСС

Арад зоной ажалай гайхамшагта илалтануудай хүндэлэлдэ ороной промышленна ехэ ехэ түбүүдтэ һайндэр болобо. Энэнь Болгариин социалис революциин 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй ехэ комбинат Болгариин Девнэ хотодо баярай оршон байдалда ашаглагдаа.

Барилгашадай, химигүүдэй ажалай энэ илалтада зорюулагдаһан һайндэртэ БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, Болгариин партийна ба гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад хабаадаһан байна.

Энэ һайндэртэ хабаадагшадай үмэнэ Т. Живков үгэ хэлэхэдээ, Девнэ хотын бүлэг барилгануудай барилгашадай, химигүүдэй ажалай бүхы илалтанууд социалис экономическа харилсан туһалалсалгын бодото байдалда бэелэлгын, агууехэ Советскэ Союзай үнэн зүрхэнэй, һайн һайхан туһаламжын аша үрэ болоно гэжэ мэдүүлээ.

Бургастахи нефтехимическэ комбинадта шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдан, Болгариин социалис революциин 30 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна. Энээнэй ашаар комбинадай коллектив байгша ондо 13,5 миллион тонно нефть болбосоруулан үйлэдбэрилхэ юм.

БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Тодоров комбинадай барилгашадай, хүдэлмэрилэгшэдэй амжалтануудта зорюулагдаһан баярай митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

РАНГУН

Совет фотовыставкэ нээгдээ

ТАСС

Совет фотовыставкэ Бирмын ниислэл хотодохи Национальна соёлой музей соо нээгдэбэ. Дунда Азиин республиканууудай арадуудай уран зураг ба урлалгын искусство тухай энэ выставкэ хөөрэнэ.

Бирмын Союз гэдэг Социалис Республикын соёлой министр Я Эй Маунг выставкэ нээбэ. Тиихэдээ Бирмын ба Советскэ Союзай арадуудай хоорондохи соёлой харилсаа холбоон саг үргэлжэ хүгжэжэ байна гэжэ тэмдэглээ. Бирмын арадуудай урлалгын искусствын выставкэ нёдондо жэл Москвада нээгдээ һэн. Харин байгша ондо Советскэ Союзай олон үндэһэ яһатанай искусстватай бирман арад танилсаха байна. Иимэ выставкэнүүдые эмхидхэлгэ хани барисаата хоёр ороной арадуудай хоорондын харилсаае улам гүнзэгырүүлэн бэхижүүлхэ байха.

БУЭНОС-АЙРЕС

Р. Арисмендиин бэе муудаба

ТАСС

Байгша оной майн 8-һаа шорон түрмэдэ хаагдажа байһан Уругвайн Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Родней Арисмендиин бэе һүүлэй үдэрнүүдтэ бүри муудаба. Монтевидеоһоо абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, түрмын каземат соо байһан үбшэнтэндэ медицинскэ туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Энээнтэй дашарамдуулан, Р. Арисмендиин түрэлхид тэрэниие больницада оруулха гуйлтатайгаар засагаархидта хандаһан байгаа. Гэбэшье энэ гуйлтань хангагдаагүй байһаар.

Уругвайн коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшые шорон түрмэһөө сүлөөлхэ эрилтэ Уругвайн ба бусад оронуудай олониитэ табина.

НИКОЗИ

Бүлэглэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд

ТАСС

Кипрэй президентын уялга дүүргэгшэ Г. Клиридисэй, түүрэг бүлэглэлэй хүтэлбэрилэгшэ Р. Денкташай хоорондо уулзалга ООН-ой хүсэнүүдэй мэдэлдэ байдаг «Ледрапалас» гэжэ гостиница соо болобо. ООН-ой Генеральна секретариин Кипртэ байдаг тусхай түлөөлэгшэ Л. Векман, Уласхоорондын Улаан Хэрээһэнэй (МКК) түлөөлэгшэд энэ уулзалгада хабаадаһан байна.

Плендэ абтаһан сэрэгшэдэй, баригдаһан граждан хүнүүдэй списогуудые табилга дүүрэжэ, эдэ списогуудые удааруулангүй МКК-да дамжуулан үгэхэ, тиигээд плендэ абтаһан сэрэгшэдые граждан хүнүүдые андалдан абаха график зохёохо тухай үгэеэ ойлголсоо гээд тунхаглагдаһан коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Нэн түрүүн шархатаһаң ба үбшэн хүнүүдые, мүн 18 наһа хүрөөгүй, 50-һаа дээшэ наһатай хүнүүдые андалдан абалсаха юм. Һураггүйгөөр үгы болоһон хүнүүдэй списогуудые андалдаха, үбгэд хүгшэдтэ, үбшэн үлбэр хүнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ шухала.

Долоон хоног бүхэндэ уулзалга хэжэ, гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхые Г. Клиридис, Р. Денкташ үгэеэ ойлголсобо. Ээлжээтэ уулзалга сентябриин 13-да үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

БЕРЛИН

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ЭХИЛБЭ

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Штофой, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй Түрүүлэгшэ, РЮВ-эй ВРП-гэй Зүбшэлэлгын Соведэй Түрүүлэгшэ Нгуен Хыу Тхогой хоорондо хөөрэлдөөнүүд эндэ эхилбэ. ГДР-эй ба РЮВ-эй хоорондохи аха дүүгэй харилсаа холбооо бэхижүүлхэ асуудалнууд, уласхоорондын гол шухала асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэнэ.

ЧИКАГО

СССР ВЫСТАВКЭДЭ ХАБААДАНА

ТАСС

Станогуудай уласхоорондын выставкэ эндэ нээгдэбэ. 25 орон тэрээндэ хабаадана. Станок бүтээдэг фирмэнүүдэй национальна нэгэдэлэй эмхидхэдэг энэ заншалта выставкэдэ совет промышленностиин продукци түрүүшынхеэ табигдаба.

Совет станогуудые американецууд һонирхон харана. «Станкоимпорт» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй Чикаго хотодо асаржа табиһан совет экспонадуудые олон хүн орожо хараһан байха юм.

Совет эгээл ехэ станогуудай нэгые «Ла салль стил компани» гэжэ американ фирмэ худалдажа абаа. Тус фирмэ шэнэ цех барижа байна. Тэрэниие совет түхеэрэлгэнүүдээр хангахые хараална.

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

Франциин Коммунис партиин Центральнэ Комитедэй пленум эндэ болобо. ФКП-гэй байгша оной октябрь һарада болохоёо байһан XXI онсо съездын ниитэ тогтоолой проектые пленум хаража үзөөд, һайшаан абаа.

ФКП-гэй Генеральна секретарь Ж. Марше пленум дээрэ үгэ хэлэбэ.

СҮЛӨӨЕНЬ ХАҺАХА тухай хуулиин хэрэглэгдэдэг болоһоор гурбан жэлэй ойе Хойто Ирландида олоной хабаадалгатай митинг болон демонстрацинуудаар тэмдэглээ. Энээнэй үндэһөөр граждански эрхынгээ түлөө тэмсэһэн олон зуугаад хүнүүд ямаршье сүүд, мүрдэлгэгүйгөөр түрмэ, концлагерьнуудта хаагдаһан байна.

«Политическэ хараа бодолойнгоо түлөө түрмэдэ хаагдагшадта эрхэ сүлөө!», «Бүгэдэндэ адли тэгшэ граждански эрхэ олгохо!» — гэжэ манифестацида хабаадагшад эрилтэ табяа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Белфастэдэ граждански эрхын түлөө тэмсэгшэдэй демонстрациие хадхуурта шабын түмэр, зэргээ нэгэдүүлһэн англис солдадууд угтаа.

ТАСС-ай фотохронико.

АФИНА

КПГ-гэй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Грециин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюро мэдүүлгэ тунхаглуулхадаа, орон доторхи байдал шахардуу шанга байһаар гэжэ тэмдэглэнэ. Орон доторхи байдалые демократизацилха, хуули ёһо һэргээхэ арга олгоһон хэмжээнүүдые бэелүүлхэ эрилтэ үргэн олониитэ табина. Хархис зонхилолгын үедэ зохёогдоһон, сэрэгэй хунтын түшэглэһэн олон хуули ёһонууд орон дотор хүсэндөө байһаар. Сэрэгэй засаг захиргаанай үедэ эмхидхэгдэн байгуулагдаһан гүрэнэй засаг тэрэ зандаа байнхай. Харата муухай ябуулгануудай, хашалта харшалалтануудай, баһамжалан доромжолгын түлөө, Кипртэ тохёолдоһон мүнөөнэй байдалай түлөө харюусалгатай хүнүүд хэһээгдээгүй байһаар.

Профсоюзай хүдэлөөндэ, бүхы политическэ партинуудай ажал ябуулга һэргээлгэдэ хабаатай асуудалнуудаар правительствын һула муу ажал ябуулга сагааруулха юумэн байхагүй гэжэ КПГ-гэй ЦК-гай Политбюро тэмдэглэнэ. Арад зоной митингнүүдые, суглаануудые үнгэргэлгэ хоригдонхой. Байдалынь һайжаруулха тухай ажалшадай үндэһэн эрилтэнүүдые правительство анхаралдаа абанагүй гэжэ Коммунис парти онсолон заана.

ХАНОИ

Хэлсээ эбдэгшэдтэ шанга сохилто хэнэ

ТАСС

Вьетнамай асуудалаар Парижай хэлсээе бүдүүлигээр эбдэжэ байһан сайгон сэрэгүүдтэ Урда Вьетнамые сүлөөлхэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд шанга харюу сохилто хэнэ гээд «Нян зан» газетэ бэшэнэ.

Байгша оной август һарын турша соо НВСО-гой подразделенинүүд сайгон сэрэгэй 18 мянган солдат, офицерые хүлһөөнь буулгаһан, 240 танк, бронетранспортёр һандааһан, һомо хэрэгсэлнүүдтэй 20 склад тэһэлһэн, сайгон авиациин 37 самолёт буудажа унагааһан байна.

Август һарада Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын мэдэлдэ байдаг районуудта сайгон дээрмэшэ сэрэгүүд хэдэн мянга дахин добтолго хэһэн байна. Гэбэшье эдэ бүхы добтолгонуудынь урагшагүйдөө. Шанга байлдаануудай үеэр НВСО-гой сэрэгшэд хоёр уездые бүрин сүлөөлбэ.